

345
1902

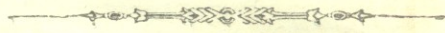
Ո Ն Ե Յ Ի Կ Ո 1902

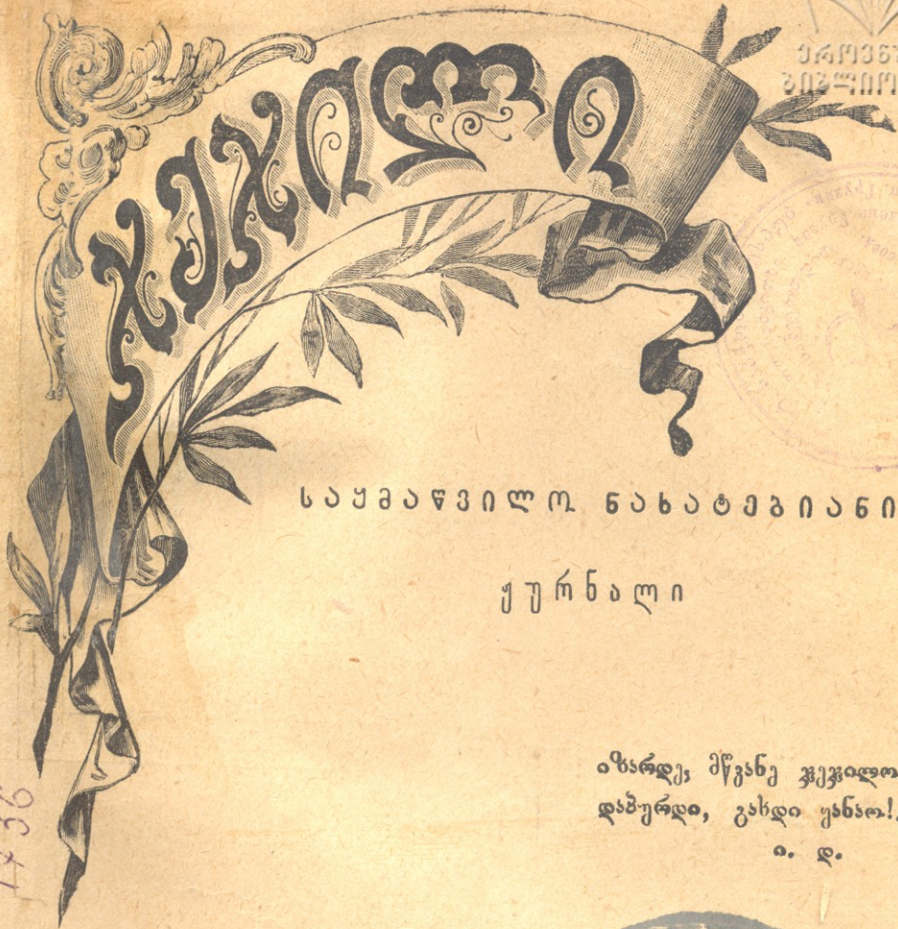
ყოჩნალ „ჯეჯილისა“

83

I შობის ხე, ლექსი—შ. მღვიმელისა	3
II პირველი შობის ხე, ლეგენდა (რუსულიდან) — ბეს. ვაშა- ქესი	5
III უმზეოთ დამქნარი ვარდი — ეკ ვაშაშვილისა	7
IV ჯარის კაცი და კატი, თარგმანი — ტასოსი	21
V დედა-ზარღლი, ლექსი — დ. თომაშვილისა	28
VI ბედის მოჩივარი კალატოზი, თრანსლიციდან — კვდისა	30
VII ოთხი საუკუნე — ა. ყუმიისთაველისა	33
VIII მკლიას თავ-გადასაცალი, გადმოკვეციბული — ა. ნათქსაგან	37
IX მცენარე და მისი ცხოვრება — ი. გომარტლისა	49
X ქურდი — თ წაწიკაშვილისა	56
XI პატარა ამბავი (ივ. შაჩაბლის სახსოვრათ) ლექსი — აკაკისა	61
XII შალვას ახალ წლის საჩუქარი — გ. წყაღტუბელისა	64
XIII წერილმანი: გამოცანები, არითმეტიკული ამოცანა, შა- რადა, საჩუქრის მისაღები კითხვა, რებუსი და განცხადე- ბა.	67

თარგმანული
ბიბლიოთეკა

საქართველო ნახატებიანი

ქურონალი

იზარდა, მწვანე ჯეჯილო,
დაბურდი, გახდი უანო!..
ო. დ.

1736

№ I

ფელიწადი გეგამბა

ბუილისი

სტამბა ტ. ბ. როტინიანცის, № 41 | Тип. Т. М. Ротинианца, Гол. пр. № 4
1902

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 20-го Декабря 1901 г.

შობის ხე.

შობის წინა დღეს ბაღლები
ერთათ შემოკრბენ ჯგუფათა;
შუაგულ სახლში ნამკის ხეს
გარშემოველენ ტურებათ.

დაუწუეს მორთვა, მოკაზმა,
სიცილ-კისკისით, მღერითა;
ტოტები მოულამაძეს
ფერად სანთლების ღერითა.

სოგმა დაჭკიდა ფრიალა,
სოგმაც ნავი და კალათა;
სოგმა მთავლო გარშემო
ქაღალდის ჯაჭვი რკალათა.

რიგი თავს უძკობს ძაფითა,
 რიგნი ძირს დაფუსფუსობენ;
 ვინც ვერა წვდება ნაძვის ხეს
 მათ უკან დაკუსკუსობენ.

რა სიცოცხლეს, რა ძალა!
 რა მხიარული ხარხარი!
 ნაძვის ხის საკოცნელათა
 ეველა მათგანი მხათ არი.

მორთეს და ახლას შორს კადგენ
 მწერივით ჰაწია გედები;
 ტბილათ დაიწვეს ღუღუნი,
 როგორც კენახოთ ტრედები.

თვითონაც უნდა მოირთონ,
 ერთმანეთს ჩაცმას შეეღიან,
 შემოღამებას ცეცქები
 გულის ფანჯრალით ეღიან.

რომ გააჩაღონ სანთლები
 ნაძვის ხე ააპრიადონ,
 შემოუარონ ფერსულით
 სიმღერა ჩააწვიადონ.

პირველი საშობაო ხე.

(ლეგენდა)

ობა ღამეს, როდესაც ურმა იესო
ბავაში იწვა, მოგვება მიაწვდეს მას
ძვიროფანი ძღვენი, სოლო მწვემსებ-
მა-კი მიუძღვნეს თავის საგალობელი,
დიდება და თავუანისცემა.

იმ დროს მოხუცებული იოსები
გამოქცაბულის შესავალში იდგა და
დიდით სწუნდა, რადგანაც არაფერი
ქონდა, რომ მასაც რამე მიერთმია
ღვთაებრივი ურმისათვის. იოსები მეტათ
ღარიბი და უბრალო ღურგალი იყო;
ის გამოვიდა გამოქცაბულიდან, გა-

ირჭო თავის განიერ სარტყელში ნაჯახი და გავიდა ბეთ-
ლემის ჭიშკარში. ღამის წუგდიადში არაფერი არ იხედებოდა
ქვისა და სილის მეტი; იოსებმა უცებ მიიხედა • ვუგორდსე

და დანახსა განმარტებულათ ერთათ ერთი სე; ამ დროს უეცრათ ცაზე ამოანათა მთვარემ და თავის სნივები მოჭფინს იმ სის შვენიერ მწვანე ტოტებს. იოსები შეჩერდა და გაკვირვებით შეცქეროდა. ის იყო სე შობისა, ბუდამ მწვანე, ნორჩი და დაუტყნობელი.

იოსებმა მოჭრა სე, მოიგდო მხარსე, მიბრუნდა ბეთლემის გამოქვაბულში და დაასო თვით გამოქვაბულის შესავალში. ამ დროს სეციდან ჩამოვარდა ბრწეინვალე ვარსკვლავი ცეცხლის ნაწერწკლის მსგავსათ და გაჩერდა სის წვეროსე, მას მოჭევა მეორე ვარსკვლავი, შესაძე, მეოთხე და ამ რიგათ მთელი სის ტოტები მოიფინა ბრწეინვალე, მოკაშაძე ვარსკვლავებით, რომელნიც ფრიად ამშვენებდენ სეს; ეს იყო ჰირველი შობის სე, სე საუკუნო მშვიდობისა, სასოებისა და სიუვარულისა. და მას აქეთ შამოვიდა სმარებაში შობის სე შობა-ასალ-წელიწადს.

ბეს. ვაშაძე.

(ჩუხსულიდან)

უძველესი დამკვანარი ვარდი.

არამობისთვის ნახევარი იყო. სოფელი მადლიანი ზაფხულის მშვენიერებით კაშკაშობდა. მისი არე-მარეტვალ-გადუწვდენელას ვენახებით შებურეილი, ბრწყინვალე მზის სხივებით გაჩირალდნებული მობიბინე ზღვას წააგავდა. აუარებელი ხილი, ნაადრევად დამკვრახებული ყურძენი, ბლომად მოსული ჭირნახული მხიარულებით ავსებდა სულოს და გულოს მადლიანვლებსას.

ნიკოლოზ იმე დაშვილის ოჯახიც ბედნიერად ჰგონობდა თავს ამ ღვთის მოწყალეების დროს. მისი ოთხი შვილი, ორი ქალი და ორი ვაჟი, ყივილ-ხივლით და ყმაწვილურის კიჟინით ავსებდნენ მის ფართო სადგურს და კარებ წინ კეკლუცათ გაშლილ, ნიკოლოზის ხელით მოვლილ და გა-

ფაქზებულ ხილის ბაღს. ქეთევან იმედაშვილისა ბალკონის კუთხეში ტახტზე მოკეცილი იჯდა და თავის ხელს დატოვებულ და გამო-

ხარშულ, აბლაბუდასავით წმინდა აბრეშუმის ძაფის არშიასა ჰქსოვ-
 და, თან სიამოვნებით თვალ-ყურს ადევნებდა თავის ქმარ-შვილს, რო-
 მელნიც კარის ბაღში ლელვის კრეფაში იყვნენ გართულნი და თან
 მწყობრათ, სასიამოვნოთ რაღაც ხალხურ სიმღერას მღეროდნენ.

— ბატონო, აი რაღაც ქალღიღობი გახლავთ თქვენთან ქალაქი-
 დან მოწერილი, უცებ შესწყვეტა ყმაწვილების ღიღინი მადლიანელ-
 მა გზირმა გიგოლამ და ნიკოლოზს გადასცა დაბეჭდილი ქალღიღობი.

იმან საჩქაროთ გახია კონვერტი, სწრაფათ თვალი გადაავლო
 წერილს და მხიარულათ შეჰყვირა ბალკონზე მჯდომ ქეთევანს: „ქა-
 ლო, ქალო! მომილოცნია, ჩვენი პატარა ნანუცა სახელმწიფოთ მიუ-
 ლიათ და გვეწერენ პირველ ენკენისთვისთვის ბავშვი წარვადგინოთ ინს-
 ტიტუტში.“

— ნანუცა სახელმწიფოთ მიუღიათ! მადლობა ღმერთსა! — სიხა-
 რულით წამოიძახა ქეთევანმა, საქმე უკუაგდო და საჩქაროთ ჩაიბინა
 ქმართან, რომ ეს სასიხარულო ამბავი თავის თვალით წაეკითხა და
 გაბედნიერებული ნანუცა გადაეკოცნა.

— მადლობა ღმერთსა, მადლობა! — ერთი კიდევ შეჰყვირა ქე-
 თევანმა, როდესაც წითელ ხაზ-გასმული სიტყვები გადაათვალიერა:
 „პირველ ენკენისთვის წარმოადგინეთ ინსტიტუტში თქვენი შვი-
 ლიო“ და ნანუცას გადაეხვია: „იცი, გოგოჯან, რა ღეთის წყალო-
 ბა გეწვია?! ახლა შენი სწავლა საზრუნველი აღარ გვექნება და თვით
 მოწყალე ხელმწიფე კისრულობს შენ განათლებას.“

ნანუცა-კი გაქვავებული იდგა, მის პირისახეს მომაკვდავის ფე-
 რი დაედო.

— აცა, აცა, ქალო, შეაყენა ქმარმა ქეთევანის აღტაცებული
 ალერსი, — სიჩქარით იმას-კი ყური აღარ ვუგდეთ თუ სადაურ ინსტი-
 ტუტში მიუღიათ ჩვენი გოგო — „პეტერბურლის ინსტიტუტშიო!“ —
 აი დახე, შენ როგორ-ღა ვერ გარჩიე.

— პეტერბურლისაში!! — ყველამ ერთბაშათ შეჰკივლეს და დი-
 დიან პატარიანათ სიხიარულე მწუხარებათ შეეცვალათ. ნანუცა-კი

სასოწარკვეთილებით მუხლებში ჩაიკეცა და იქვე ქარვასავით ლელვით საესე კალათებ-შუა ძირს დაეშვა.

— პეტერბურღში?! — მწუნარებით ამოიკენესა კიდევ ქეთევანმა და მიძმეთ ჩაფიქრდა. წამის წინათ ბედნიერებით და მხიარულებით საესე ოჯახი შავმა ღუმელმა მოიკვა. შაქრო და ლადო, ნანუცას უფროსი ძმები, უფრო ნაკლებათ გრძნობდენ ამ ვარამს, რადგან ოჯახს დიდი ხანია მოშორდენ და თბილისის გიმნაზიაში სწავლობდენ, თებრო-კი, რომელიც მხოლოთ ამ წლის შემოდგომაზე განშორდა დედ-მამის უბეს და თელავის ზაფედენიაში სწავლობდა, უფრო დადონდა და ნანუცას თანავარძნობით გვერდით მოუჯდა და ჩასტუტუნებდა: „არა, არა, ჩემო ნანო, ნუ გეშინია, დედა არ გაგიშვებს. ჯერ მე თელავში რო წამიყვანეს, კინალამ თვალეები დაითხარა ტირილით და აბა პეტერბურღში რომ გაგგზავნოს, რა დაემართება?“

ნანუცა ცხრა წლისა იყო, თავის ხნიერობასთან შესადარებლათ პატარა ტანისა, მაგრამ მარდი, მალხაზი, ტკბილათ მოლაპარაკე. გრძელი წაბლისფერი ხუჭუჭი თმა მხარ-ბეჭვზე ჰქონდა გადაყრილი და წაბლისფერი ქუქუნა თვალეები სიცვლქით და ჰკუთით საესე.

დედ-მამას ეს „ნაბოლარა“ ბავში ძრიელ შემკვლელებული ჰყავდათ, მეტათ გააზიზებული, ყოველ წამს ხელის-ხელ საგოგმანებლათ, გასართობათ მიჩნეული და ამიტომ უფრო ძნელათ მოსაშორებელი იყო მშობლებისთვის. ოჯახი დიდ საფიქრებელში ჩავარდა. თუმცა ნიკოლოზმა დიდი ხანია ითხოვა მთავარ-მართებელთან თავისი პატარა ნანუცის სახელმწიფოთ აღზრდა, მაგრამ იმას კი თავის დღეში ვერ წარმოიდგენდა, რომ ასე შორს იმოუყოფდენ თავს ამის საყვარელ გოგონას. რასაკვირველია ქეთევანიც მოუთმენლათ მოვლოდა ხელმწიფის წყალობას, რადგან იმედაშვილის ოჯახს ძრიელ უჭირდა ოთხ-ოთხი შვილის რიგიანათ აღზრდა და დაბინაეება, მაგრამ რუსეთში გასტუმრება-კი თავის დღეში ფიქრათაც არ მოსეღლია.

ნანუცაც დიდი ხნიდანვე იყო მომზადებული იმ აზრზე, რომ ის უთუოთ სახელმწიფოთ უნდა აღზრდილიყო, მაგრამ ისიც იცოდა,

რომ ის პანსიონი, სადაც ეს უნდა დასახლებულიყო, მოთხოვნებული იყო თბილისში, საქართველოს დედა ქალაქში, სადაც წელიწადში ჩამდენჯერმე ჩადიოდა მამა და ათასში ერთხელ დედაც; ისიც კარგათ იცოდა, რომ შაქრო და ლადო, ამის საყვარელი ძეგები, იქ ბედნიერათ და მხიარულათ ჰკრძნობდნენ თავს და თავის პაწია დას ხშირათ ნახავდნენ, გაართობდნენ. ახლა-კი, როდესაც წარმოიდგენდა რომ ეს იმ ცივ რუსეთში უნდა წაეიდეს, რომელზედაც ამას წინათ მამა უცნაურს ამბებს უამბობდა თავის რუსეთის ჯარში ცხოვრებიდან, მთლათ ცახცახებდა. „ცხრა თვე სულ თოვლი სდევს, მომატებულათ ჯანლით და ბურუსით ჩამობნელებული დღეებია, ყინვა აუტანელი, ზოგჯერ ცაში მფრინავ ფრინველს ჰყინავს“ ... აგონდებოდა ნამბობი ნანუცას.

მეორე დღეს მთელმა მეზობლობამ შეიტყო, რომ იმედინათ ნანუცას „კენჭი ერგო“ და მოსალოცათ შეგროვდნენ, დიდი და პატარა ნათესაობა: მამიდები, დეიდები, ძალუები, ბიძაშვილები და ბებერი ოთხმოცი წლის ბებია თინათინიც კი მობრძანდა ურმით გაღმა უბნ-დან შეილი-შვილის გზის დასალოცათ.

ქეთევანი დიდ უარზე იდგა: — არა, არასოდეს! მე ვერ მოვიშორებ ჩემ ნანუცას, ჩემ თვალის ჩინს, ჩემ მოტიკტაკე იადონს! — თვალ-ცრემლიანი ამბობდა დედა და თან მხურვალეთ გულში იკრავდა დაღონებულ და დამძარბებულ ნანუცას.

— ეინ ამბობს, დიდა ნუვეშია და წყალობა სახელმწიფოთ შეილის აღზდა, — უმატებდა ცოლის მწარე სიტყვებს ნიკოლოზი, — მაგრამ გადაგვარებაზე-კი ხელს ვერ მოვაწერ. რვა — ცხრა წელიწადი რუსეთში ბავში სულ დაივიწყებს სამშობლო ენას, თავის ქვეყნის მიწა წყალს, თვით დედ-მამის ჯიგარიც გაუცივდება.

— რეებს ამბობ შეილო, რეებს! — შეჰყვირა თინათინმა. — ღეთის წყალობა კარს მოკდგომია და უარს ამბობ? რა გადაგვარება, რა სი-

შორე, რა ენის და ქვეყნის დაფიქვება! ოღონდ ისწავლოს და თუ ღმერთს უნდა ყველაფერს გადაარჩენს. სიმორე ხომ ახლანდელ დროში, როდესაც მთელი ქვეყანა რკინის გზებით არის მოდებული, სადღა არის! აფხაზიანთ ლევანი წელიწადში სამჯერ მორბის რუსეთიდან, გიორგი გივიშვილი ყოველ ზაფხულს აქ არა...

— მერე რა სწავლა იმ დალოცვილ ინსტიტუტში, — გააწყვეტინა ძალუა ნინომ თავის დედამთილს, — ფორტოპიანი, ფრანგული, ნემეცური, ინგლისური ენები, რუსული ლიტერატურა, ისტორია! ერთი სიტყვით დიდი განათლება, სიმდიდრე და ფუფუნება ხომ რაღა გითხრათ! ხელმწიფე და დედოფალი წელიწადში სამჯერ ათვალისრებენ თავის თვალთ მოწაფეებს. „დვორეცშიაც“ კი მიჰყავთ დიდ დღესასწაულებში ყმაწვილები. ვაა რო ავთ გავხდი და უდროვით წამომიყვანეს იქიდან, თორემ ჩემ ბედს ძალი არ დაჰყვდა, იქაური განათლებით აქ მაღლიანში-კი არ გადმოვიკარგებოდი!

— მაღლიანი გადმოკარგულათ მიგანია, ჩემო რძალო? — საყვედურით უთხრა ნიკოლოზმა თავის რძალს. — აბა ერთი გადიხედე ამ ბალკონიდან: სხვაგან ქვეყანაზე სად დაინახე ამის უკეთესს დასანახავს? შენე ალაზნის ველს მეფურათ, დიდებულათ შემკულს, მის თვალ-გადუწვდენელ ჭალა-ველებს, მის ძვირფასის ვაზით გადაჭედოილ ლურჯათ მობიბინე ვენახებს, მზის ათასფერ სხივებზე გაბრწყინვალეებულ თავებ დათოვლილ მთებს და მათ ჯერ მწევანე კალთებზე შეფენილს ძველ ნაშთთა სიმრავლეს! განა მართო ეს დასანახავი, ეს სიტუტრფე ბუნებისა არ კმარა რომ კაცმა თავისი თავი სამოთხეში იგრძნოს? თავის გამჩენს მაღლობა და ალტაცება მიუძღვნას! ვაი დედასა, რომ სწავლა გაგვიძინელდა — გაგვიძვირდა, თორემ შეილს ვინ მოჰგლეჯს თავის სამშობლო ქვეყანას, თავის ღვთის მოწყალებით სავეს მხარეს!

— იჰ, კარგი, თუ ღმერთი გწამს! — გააწყვეტინა თინათინმა შეილს ალაზნის ველის სიმშვენიერით ალტაცებული სიტყვა. — ყველა ვე აქ შეუცვლელათ დახედება ნანოს და შემდეგ ცივის რუსეთისა უფრო

ცხოვლათ და უფრო ძვირფასათ ეჩვენება. ბეერს ნულარ კობ, დაფაცურდი, მოემზადე და შენ თითონ წაიყვანე ბინაზე ეს შენი „ნაბოლარა“. ხომ ხედავ სამი შეილის აღზრდაც გაგიჭირდა, უფალოთ ველარ რჩები! დეე რაც ბედი ხედა იმ ბედს დაემყაროს. ღმერთი ახსენე და რაც იქნება ის იყოს! „სჯობს უსწავლელოთ ყოფნას, სწავლა ნაჭირნახულები“, ახლა ასე უნდა შევეცვალოთ უკვდავი რუსთაველის ნაბძანები.

— მართალს ბძანებს ბებია, მართალს! — თითქმის მთელი ნათესაობა დამოწმა თინათინს და ქეთევანი და ნიკოლოზიც დაიყოლიეს ნანუცას რუსეთში გაგზავნაზე.

მალე გავიდა ის ერთი კვირა, რაც იმედაშვილის ოჯახმა შორს სამგზავეროთ მომზადებას მოანდომა. დადგა განშორების დღეც. კარებზე დიდი ხანია სამ-ცხენ შებმული ტარანტასი სდგას და ელის მგზავერების გამოსვლას, მაგრამ ქეთევანი ისე შეწუხებული, დაერდომილი და ფერმიხდილია, რომ ვერაფერს უბედავს აჩქარებას. ხუმრობა ხომ არ არის, ოთხი შეილი ერთათ უნდა გაისტუმროს და დედის გული სიკედილის მგზავსს მწუხარებას შეეპყრია. პატარა ნანუცა უსიტყოთ, უცრემლოთ, გაფითრებული კალითაში უზის, ის მაგრა ჩასტიდებია დედის ტკბილ გულ-მკერდს და ხელს არ უშეებს, დანარჩენი შეილები თავს ადგანან დედას. გარს ისევ ნათესაობა ახვევია, მაგრამ ხმას ვერაფერს იღებს, ყველა გრძნობს დედის საშინელ მდგომარეობას და არაფერს არღევეს მდუმარებას. ნიკოლოზი აშფოთებული შედის და გადის, გრძნობს რომ დღე ღამდება, „წასვლა სჯობს წარსავლისა“, მაგრამ ესეც ვერ ჰბედავს დედას შეილი ხელიდან გამოგლოჯოს.

— დღე დაღამდა, როდისღა უნდა ჩახვიდეთ თქვენ ბინაზე?! ისევ ბებია თინათინმა დაარღვია სიჩუმე და თან ნანუცას ხელი მოჰკიდა, დედის კალთიდან ააყენა და გულზე პატარა ოქ-

როს ჯაჭვით ღეთის-მშობლის ხატი გადაჰკიდა, დალოცა და მშვენიერად
ვალეთ გულში ჩაიკრა:—წადი, შეილო, წადი, ნუ გეშინია, ეგ ხატი
იქნება შენი მფარველი და წინამძღოლი. ეცადე არ დაჰკარგო და ყო-
ველთვის სასოებით ილოცვიდე მგაზე. ეგ მამა-პაპეულოთ ომში სა-
ტარებელი ხატია და როგორც იმათ იფარავდა მტერთა ტყევისაგან,
ისე შენ დავითარავს უცხო ქვეყანაში ყოველი გაჭირვებისაგან.

ბებიას შემდეგ ნანუცა გადაჰკოცნეს ყველა იქ მყოფმა ნათესა-
ეებმა. ჯერი ქეთევანზე მიდგა. დედამ ახლა უფრო მძლავრათ
ჩაიკრა თავის პატარა გულში და თითქო გაშვებასაც აღარ უპირებ-
და, მაგრამ ნიკოლოზმა ვეღარ მოითმინა, გულის ტკივილით, მაგ-
რამ ვაჟკაცურის გამბედაობით გამოგლიჯა ნანუცა დედის ხელიდან
და ციმციმ აყვანილი ტარანტასში ჩაარბენინა. ლაღო და შაქრო
მოუთმენლათ ელოდნენ დედის ჩამოსვლას და რამწამს ისინი ეტლ-
ში ჩასხდნენ, შეუტყვის ცხენებს. ტარანტასი დაიძრა და მას თან გაჰყ-
ვა დარჩენილთა ლოცვა-კურთხევა და დედის გულიდან ამომსკლარი
უნუგეშო ტირილ-ვაგლახი.

ნიკოლოზმა გზათ თელავში შეატარა თებრო, საჩქაროთ მიიყ-
ვანა „ზაფხულისაში“, ერთ თავის ნაცნობთან ისამხრა, ცხენებს პატარა
ქერი მოაჭამა და გაეშურა თბილისისკენ, სადაც უნდა დაებინა-
ვებინა შაქრო და ლაღო და მერე რუსეთის გზას გასდგომოდა პა-
ტარა ნანუცათი.

ენჯენისთვის პირველი რიცხვი იყო, დილის რვა საათი, როდესაც
იმედაშვილი თავის ქალით მივიდა ფოსტის სადგურზე. მშვენიერი
დილა იყო, ნამდვილი ზაფხულის დილა, სიცხე იმდენათ საგრძნობე-
ლი, რომ მგზავრები უწამოსასხამოთ ჩასხდნენ ეკიპაჟში და ერთ მანდი-
ლოსანს მარაოც-კი ეჭირა ხელში საგრილებლათ. გარშემო ბუნება
ხავსი მწვანით იყო დამშვენიებული და ქალაქის ბაღები მოსეირნე
ხალხით სავსე.

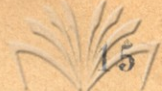
ფოსტალიონმა ჩაჰბერა თავის ოროტოტოს და ექვსჯინა მისი ბუღმა კალიასკამ სხვა-და-სხვა ჯურის ხალხით საესემ, მოჰქროლა მცხეთისაკენ. ნანუცა აღარ ტიროდა, ის დიდი ცნობის-მოყვარეობით აცეცებდა თვალებს აქეთ-იქით, თუმცა იმის პირისახეს სევდის გამო მხატველობა არ მოშორებია.

ნანუცას ცნობის-მოყვარეობა და გაკვირვება ერთი ათათ იქცა, როდესაც ფასანაურის სადგურში ლამის გათევის მეორე დღეს, ზაფხულის მაგიერათ სრული ზამთრის სურათი წარმოუდგა იმის თვალს. გარშემო არე-მარე ნისლით და ბურუსით იყო მოცული, გაყინულ ჰაერში თოვლის ნაფლეთები ტრიალებდნენ და გზის ორსავე მხარეს კარგა დიდი თოვლი იყო დაგროვილი, რომელსაც აუარებელი მუშა გზიდან ხეცდა და ამითი უადვილებდა ცხენებს მძიმე ეკიპაჟის ზიდვას იმ აღმართზე, რომელიც ფასანაურის სადგურიდან იწყება კავკასიის უმაღლეს ქედზე.

სიცივე თან-და-თან საგრძნობელი შეიქნა, ნიკოლოზმა ბარგიდან თავისი ნაბადი ამოიღო და იმის კალთებ ქვეშ ამოსვა ამ უცნაურათ გაჩენილ სიცივისგან გაკვირვებული, გაღურჯებული გოგონა და თან ეუბნებოდა:

— რას გიკვირს, შეილო ეს თოვლი და სიცივე, აბა ახლა მთებში ავიდეთ, რას დინახავ იქიდან; იქ მხოლოდ თოვლის და ზამთრის სამფლობელოა. იქ თოვლი თავის დღეში არ დნება და ახლანკენისთვეში ახალი კიდევ, დღეში სამი-ოთხი არშინი ემატება.

მართლაც თან-და-თან თოვლი იკავებდა მთელ არე-მარეს: არც ხე, არც სახლი, არც არაერთარი ადამიანის სხვა სადგომი არსად მოჩანდა, გარშემო მხოლოდ თეთრი, ხელ-შეუხებელი, სპეტაკი თოვლით გადაბურული გორები მოჩანდა; გზა ორათ გაჭრილ თოვლის კედლებ შუა მიდიოდა და თავისი სითეთრით თვალებს უჭრილებდა მგზავრებს, აუარებელ მუშებს, რომელნიც შეუფერხებლივ თოვლისგან გზას ასუფთავებდნენ. თეთრათ შელესილი სადგურები ძლიერ ირკვეოდნენ ამ თოვლის თეთრ სამფლობელოში და მხოლოდ ხში-

რი ბოლი სადგურის ბუხრებიდან ამონადენი უჩვენებდა მგზავს
 შათ დანიშნულებას. აქ ყველგან ხალხი ფაციფუციტ შერბოდ-გა-
 მორბოდა, საჩქაროთ სცელიდენ დაოფლიანებულ ცხენებს და ოდ-
 ნავ ცეცხლზე გათბობის შემდეგ, მგზავრები აგრძელებდნენ თავის
 გზას.

ყაზიბეგის სადგურიდან გზის ერთფერობა შეიცვალა მდინარე
 თერგის ხმაურობით. თუმცა მდინარის ნაპირები უკვე გაყინული იყო,
 მაგრამ შუა გული-კი საშინლათ ღრიალებდა, შფოთავდა და მედ-
 გრათ ეხლებოდა თავის პიტალო კლდის საწოლის გვერდებს. მდინა-
 რე ხან-და-ხან განზე იშლებოდა, ხან-და-ხან-კი, როდესაც ორ უშ-
 ველებელ ერთი ერთმანეთთან მიახლოებულ მთის შუა ძოქცეოდა,
 ის ისე ვიწროვდებოდა, ყუჩდებოდა, მდოვრდებოდა, რომ გეგონე-
 ბოდათ ეს-ეს არის დაჭკვიანდა ეს „დაჭრილი ლომივით მძვინვარე
 თერგია“, მაგრამ შემდეგ წამში კლდეები თითქო განზე ჩამოუდგე-
 ბოდენ ხოლმე ამ შეუყენებელ ძალას და ის ისე მძლავრათ ექანე-
 ბოდა ძირს და თავის გამარჯვებას საშინელის კიჟინით აცხადებდა.
 გზა სულ თერგის ნაპირას მიდიოდა და მასთან ერთათ ხან ღრმა
 უფსკრულში ჩაექანებოდა და ხან ცოტა ხნის განშორებით აღმართს
 შეუდგებოდა, შემდეგ ისე იმის მღვ-იე ტალღებს უახლოვდებო-
 და, იმის ღრიალ-გრიალით ცოცხლდებოდა. უზარ-მაზარი კლდე-
 ბი, კაცის ხელით შეჭრილი, გზას ვეშაპივით გადმოჰყურებდნენ და
 მაზე გაწოლილი თოვლის ზეაეები მგზავრებს შიშის ზარს სცემდ-
 ნენ და წამდაუწუმ თავის გადმოხეთქით განადგურებას უპირებდნენ.
 ნანუცას გული თრთოდა შიშით და თან ამ დიადის სანახაობით
 აღტაცებაში მოდიოდა. შიში და აღტაცება განუყრელათ იბრძოდენ
 პატარა გოგონას გულში. კავკავამდის თვალი არ მოუხუჭნია ნანუ-
 ცას, ის გაფაციცებით იყურებოდა აქეთ-იქითკენ და მხოლოთ ათას-
 ში ერთხელ გამოჰკითხავდა მამას სხვა-და-სხვა ალაგების სახელს,
 ძველთა ნაშთთა ციცაბოებზე ნაგებ ციხე-გალაფანთა მნიშვნელობას.
 ნიკოლოზში, როგორც კარგათ მცოდნე ამ ალაგების ძველი და ახა-

ლი ისტორიისა, დაწერილებით უამბობდა ყველას თავის ნანუცასწიქას

კავკაეში ეკიპაჟიდან პირ-და-პირ რკინის გზის ვაგონში გადასხდნენ მამა-შვილნი და აქ-კი დაღალულობამ დაიმორჩილა პატარა და მძიმე ძილმა შეაჩერა იმისი გაღვიძებული ცნობის-მოყვარება.

კავკავიდან სამი დღე-ღამე შეუჩერებლივ მიაქანებდა რკინის გზის ორთქლ-მავალი ჩვენ მგზავრებს. აკვანივით ერთგვარმა რყევამ ვაგონებისამ პატარა ნანუცა რალაც გამოურკვეველ სევდას მისცა, ის მთელი საათობით ჩუმათ იჯდა და ხელზე თაედაყრდამილი გაროთქლილ ფანჯარას მისცქეროდა. ნიკოლოზი ცდილობდა, გაერთო თავის პატარა გოგო, მიექცა იმისი ყურადღება რუსეთის განსხვავებულ მდებარეობაზე, მის შენობებზე, ხალხის სხვა-და სხვა გვარობაზე, მის ასე უდროოთ დაზამთრებულ ბუნებაზე, მაგრამ ამაოთ, — ერთფეროვანი ბუნება რუსეთის თვალ-გაღუწვდენელ ველებსა, ახლა თითქმის ყოველგან თეთრი თოვლით გადაპენტილი, ძალიან ცოტას იძლეოდა თვალის გასართობ საზრდოს.

მეოთხე დღეს დილით ადრე მატარებელი მიუახლოვდა პეტერბურლის რკინის გზის სადგურს, ხალხი აირიე-დაირია, საერთო მოძრაობა შეიქნა, ყველა ფაცი-ფუცით ალაკებდა ვაგონის თაროებიდან თავის ბარგს, იფუთნებოდა შუბებში, ფეხებზე თბილ კალოშებს იცვავდა, ხელებზე ტყაყის ხელთათმანებს. ნიკოლოზმაც თბილათ გაახვია თავის ნანუცა ქეთევანის გამოტანებულ შალში, ბარგი მოიმარჯვა და დროც იყო. მატარებელი გაჩერდა, ბარგის გამტანი მოსამსახურენი ხელიდან ჰგლეჯდნენ ბარგს მგზავრებს გასატანათ. სადგურის ფართო დერეფანი ხალხით იყო გატენილი, ათასობით ქალი და კაცი ირეოდნენ ერთმანეთში, ხალხის გუჟური, მეგაზეთების ძახილი, სასტუმროების პატრონის პატიჟი ყურებს უჭედავდა კაცს და აფერხებდა გარეთ გასვლას. რის ვაი-ვაგლახით გაატანა ნიკოლოზმა ამ ხალხის მოძრავ ტალღებს და გავიდა უშვე

ლებელ მოედანზე, სადაც აუარებელი სხვა-და-სხვა გვარი ეტლი ელოდა მგზავრებს.

ეკნენისთვის ხუთი იყო, ნიკოლოზს ეწინააღმდეგებდა ხომ არ დამიგვიანდა ვადაზე ქალის მიყვანა და პირდაპირ პანსიონში გასწია. ინსტიტუტი სადგურიდან ძრიელ შორს აღმოჩნდა. მამა-შვილთ თითქმის მთელი ქალაქის გავლა დასჭირდათ. კარეტის ფანჯრიდან ნანუცა განცვიფრებული შესცქეროდა ამ თვალ-გაღუწვდენელ დედა ქალაქს რუსეთისას და ჰკვირობდა იმის განიერის ქუჩებით, ხუთ-ექვს სართულიანი სახლებით. უშეგლებელი ეკლესიები ცამდის აწვდენილი გუმბათებით ხომ აოცებდნენ პატარა მგზავრს. აუარებელი ხალხი, ეტლები, ჯარის-კაცნი, პოლიციელები, ბუზებივით ირეოდნენ ქუჩებში. მალაზის დიდრონი შუშებიდან მოჩანდა ძვირფასი საეაქრო, სანოვაგე, შეკერილი ტანისამოსი, შლიაპები. ალაგ-ალაგ ქუჩებსა და ქუჩებ შუა გადაჭიმულიყვნენ ლამაზათ შემოღობილი ბაღები, სადაც მწუანე ფოთლებით შემოსილის ხეების მავიერათ, ამართულიყვნენ შავათ შემოსილი ნაძვები.

თერთმეტი საათი იყო, როდესაც იმედანთ ეტლი გაჩერდა ერთ უზარმარ შენობის წინ, რომლის მეოთხე სართულზე გაკრულ შავ ფიცარზე დიდი ასოებით ეწერა: „Никалаевский Институтъ“ ეს სახლი განცალკევებული იდგა სხვა შენობებიდან და ირგვლივ რკინის მოაჯირით იყო შემორტყმული. ხუთ-სართულიანი შენობა, აუარებელი დიდრონი ფანჯრებით, რომელთაც რკინის ბადეები ჰქონდათ აკრული და ნაცრის-ფერათ იყო შეღებილი, ცივათ და მიუკარებლათ ეჩვენა ნანუცას. არც კარებში მდგომმა მდიდრულათ ჩაცმულმა „შეიცარმა“ მოახდინა იმაზე დამამშვიდებელი შთაბეჭდილება, იმის ბუზმენტებით მოვლებული ფეხებამდის გრძელი ტანსაცმელი, გვერდზე გაკეთებული წითელი ლენტი და ხელში დიდი ოქროს ბუშტიანი ყაფარჯენი, ნანუცას თვალში რაღაც ზღაპრულ დევს ემგზავებოდა და როდესაც იმან საგზაოთ ჩაცმულ მამა-შვილთ ზიზლით თვალა.

გადაელო, მაშინ ხომ კანკალმა აიტანა. ცივით და მიუჯარებლათ ეჩვენა ნანუცას სტუმრებს მისაღები დარბაზიც თავისი ვათეთრე-ბული კედლებით და კედელთან რიგზე ჩამწკრივებული სკამებით, ცივით და მიუჯარებლათ ეჩვენა იქ მყოფი მორიგე ქალიც, რომელიც თავის ნაცრის-ფერ კაბით და უჟოძრავ პირისახით საშინლათ წაგაედა ამ სახლის გარეთადს და შიგნითადს მიუზიდაობას.

— ეინ ბრძანდებით? — დიდი ცერემონიით თავის დაკერის შემდეგ ჰკითხა იმან ნიკოლოზს, — საიდან მობრძანდით და რისთვის?

შემდეგ იმის დაწვრილებით გამოძიებისა, თუ რისთვის გასჯილა და რათ მოუყენია თავის მშვენიერი პატარა, ის შეუდგა კუნჭულში მდგომ სტოლზე დალაგებულ წიგნების ფურცელას და მალე მი-აგნო ნანუცას სახელმწიფოთ მიღების საბუთებს. იმან საჩქაროთ აასრულა ყოველი საქირა ქალაღდების შემოწმება, მოწაფის გვარი და სახელის ჩაწერა და მერე რალაც ნაძალადევის ღიმილით ხელი გაუშვირა ნანუცას: — აბა, საყვარელო ბალანე, წავიდეთ. მე შენ ვიჩვენებ ამხანაგებს, შენ მომავალ აღმზრდელს წარვიდგენ.

ნანუცა გვერდში ამოჰკროდა მამას, იმისა ხელი ორიე ხელით დაებღუჯა და ცეცხლში ჩასაგდებ მსხერპლივით შიშით ცახ-ცახებდა.

— აბა, შეილო, წაჰყე. — ცოტა არ იყოს ხმის კანკალით უთხრა ნიკოლოზმა ნანუცას და ხელი მოაშორა იმის მთრთოლვარე ხელებს.

— მამა, მამა!.. — საზარელი ხმით შეჰყვირა ნანომ და ერთი კიდევ ჩაეკონა მამის გულ-მკერდს.

— კმარა, კმარა, ნაძალადევი სისასტიკით შეჰყვირა ნიკოლოზმა და თითქმის გულშემოყრილი ბავშვი გადასცა მორიგე ქალს, რომელმაც დაუყოვნებლივ გააქანა ის სამოსწაფლო ოთახებისაკენ.

ხუთას ექვსასი ქალი დასეირნობდა სასწაელებლის ფართო შუ-შაბანდიან დერეფნებში. სამი თვის თავისუფლების შემდეგ, სახლი-დან დაბრუნებული შვიგირდები შეუწყვეტლივი საცილ ხარხარით უამბობდნენ ერთმანეთს თავის თავ-გადასაეალს. მხოლოთ ანლათ

მობარებულები დალონებულ-დაძმარებულები აბუზულიყენენ კუნძულ-ში და იქიდან ბუსავით გამოსცქეროდენ ამ კაყოფილთა მოძრაობას. ნანუცაც იმათ მიეკვდლა.

ნიკოლოზი-კი ისევ იმ ალაგას იდგა, სნიდანაც ქალი გაატანა იმ უცნაურს, გაყინულ დედაკაცს და თითქო რაღასაც მოელოდა.

— თქვენ შეგიძლიანთ წაბრძანდეთ,— მოესმა ამ დროს დაბრუნებული მორიგე ქალის ცივი ხმა.— თქვენი ქალი დად ბედნიერებაში ჩავარდა და იმისი ნულარა გეფიქრებათ.რა.

— მე ხვალ კიდევ მოვალ სანახავათ. ხომ ნებას მომცემენ ერთ-ორ დღეს ვინახულო ჩემი შეილი?

— მე არ გირჩევთ,— მიუგო ქალმა.— რაც მალე დაიფიწყებს თავის წარსულს, მით უფრო უკეთ შეეჩვევა თავის აწმყოს.

— მაშ არ მიჩრევთ მოსვლას?!

— არა.— კიდევ ცივათ მიუგო ქალმა და ნიკოლოზი ციე წყალ-გადასხმულივით გულ-ჩამწყდარი გამობრუნდა შინისკენ.

შობის წინა დღეს იმედანთ ოჯახი ჩვეულებრივ ბრწყინვალე შობის სამზადისში იყო. სადღესასწაულოთ ამოსული ლადო და შაქრო გიმნაზიის „მუნდირებს“ ისუთთავებდნენ ხვალინდელ წირვაზე წასასვლელათ. თებროს დედა ხვალისთვის ჩასაცმელ აღისფერ კაბას აზომებდა.

— დედა, ნეტა თუ ნანუცა ახლა რას აკეთებს?— მოკრძალებით შეეკითხა თებრო დედას— აქ რო ყოფილიყო, ხომ იმასაც შეუუკერავდი ამისთანა კაბას?

— ღიხაც რო შეუუკერავდი, ენაცვალოს დედა თავის ნაბოლარას, მაგრამ სად არის!— ამოოხერით მიუგო ქეთევანმა თებროს და ორი მსხვილი ცრემლი გადმოუგორდა თვალებიდან. — ჩემი გული მუდამ ქამს კენესის, ჩემი გონება განუყრელათ იმასთან არის, ჩემ თავს თა-

ვის დღეში არ ეპიტიებ იმას, რომ სხვებს დაეუჯერე და შეიძლება ცხრა მთას იქით გადაელუპე, თქვენში გამოეწყვიტე, მაგრამ...

— დიანაც რო შესცდით!—დარბაისლათ დაუმატა თხუთმეტი წლის ლადომ.—რა არის სწავლა, თუ-კი ბავშობიდანვე კაცს გული მოუკვდება მარტოობით, ან გულმკვდარი კაცი რაღას ისწავლის უცხოეთში?

— ჰო და!—ჩაერთა ლაპარაში შაქროც, —მე რო იმის იმედი არა მქონდეს, რომ წელიწადში რამდენჯერმე მაიყვანთ სახლში, წიგნსაც აღარ ავიღებდი ხელში. რათა ღირს მარტო ქალაქიდან სახლში წამოსვლის სამზადისი? თითქო ახლათ იბადები, თითქო სახლში კი არა ზეცაში აპირებ ასვლას და ახლა ნანუცა-კი ყველა ამ სიხარულს არის მოკლებული!

— ქეთევან, —პეტერბურლიდან წერილია შენთან, —მეორე ოთახიდან მხიარულათ შემოვიდა ნაკოლოზი. ნეტა თუ როგორ ქეიფზეა ამ სადღესასწაულოთ ჩვენი ნანუცაი?

— წერილი! ღმერთო ჩემო, მშვიდობა და სიხარული მიანიჭე ჩემ გოგონას!—გულის კანკალით თქვა ქეთევანმა და აცანცანებული ხელებით გაგლიჯა წერილი. დიდი და პატარა გარს შემოეხვია დედას და მოუთმენლათ მოელოდა ნანუცას ამბავს.

„სკვდა მამულისათვის“ სტანჯავს თქვენ ბავშვს. სწორდა ინსტიტუტის მმართველი ქალი ქეთევანს. „თქვენი ნახვა სწრაფათ, დაუყოვნებლივ საჭაროა. ექიმს იმედი აქვს გამობრუნებისა, თუ ბავშვი თავის დედას დაინახავს და თავის სამშობლოში დაბრუნების იმედს გაიღვიძებს“.

— ღეთის-მშობელო, შენ შეინახე ჩემი ნანუცა! სასოებით ხელი გააპკრო ქეთევანმა და შემდეგ რეტიანივით დატრიალდა: —ჩქარა, ჩქარა, ტარანტისი შეაბით, ჩქარა, ახლავე, ამ წამში უნდა წავიდე. არ დამიგვიანდეს, თორემ ჩემ გოგოს ცოცხალს ვეღარ მივუღწევ.

— ქეთევან, დაშოშმინდი, მოიფიქრე რამ, ჩვენც ნუ დაგვივიწ-

ყებ, ან რითი მინვალ? აუარებელი ფული დამხარჯა რუსეთში წასვლაზე. ახლა საიდგან-ლა გავისტუმრო. ან მარტო შენი გასტუმრება, როგორ შეიძლება! ვაზეთებში სწორენ წრევენდელი ზამთარი რუსეთში საშინელიაო. აქ რო გავაფხულის ამინდი სდგას, იქაც ხომ ისე არა გგონია? - მწუხარებით სთქვა ნიკოლოზმა.

— უმწეოთ ჩვენ რალა გვეშეელება ამ დღესასწაულებში...— გაუბედავთ წაიტუტუნეს ყმაწვილებმა.

— ნანუცა ავით არის, დედა, უთუოთ წადი, მოუარე და მოიყვანე.— მდულარებით გადახვია თებრო დედას და თავის ლმობიერებით უფრო გაამხნევა ქეთევანი.

— დიახ, დიახ, უთუოთ უნდა წავიდე, უთუოთ! ჩქარა, ნიკოჯან, ჩქარა დაუაცურდი. ისესხე, გაჰყიდე რაც რამ გებადია და შეილს ნუ დამაკარგვინებ. შეილებთან შენ იყავ. მე გზას გავიგნებ. დაკარგული შეილის საძებნელათ წასულ დედას ღმერთი უწინამძღვრებს.

შუა ღამეა. პეტერბურღის „ნიკოლოზის ინსტიტუტის“ შენობა სიბნელით არის მოცული. პანსიონი დათხოვნილია სადღესასწაულოთ და ზოკიერთი დარჩენილი მოწაფენი თვით ინსტიტუტის მმართველმა წაიყვანა დღეს თეატრში. ჩამი-ჩუმი არსად ისმის. მხოლოთ ინსტიტუტის საავათმყოფოდან მარჩანს მკრთალი შუქი. მშვენიერია თავისის სიფართოვით და სიფაქიზით ეს სწეულ ბავშვების მოსათავსებელი სუფთა თეთრი კედლები, სვეტაკი ლოგინი, სარკესავით გაბრწყინვალეული იატაკი, კუნჭულში ხელოვნურათ გაკეთებული საბატეში მოთავსებული წმ. ნიკოლოზის ხატის წინ პირისფერი კანდლის შუქით განათებული, ეს ემგზავსება ერთსა და იმავე დროს ეკლესიასაც და საიდუმლოობით მოცულს სასაფლაოსაც.

ორი თუ სამი ბავშვი უნძრეველათ წვეს თავთავის საწოლზე. თეთრებითვე მოსილი მომეღელი დედაკაცი ავათმყოფთა შორი-ახლო სკამზე ზის და სტოლზე დაყრდომილი თავი ჩაუქინდრია, სძინავს.

აეთმყოფი ნანუცაც აქა წევს, მაგრამ-კი არ სძინმეს. იმისა დიდ-
რონი თვალები, ახლა საშინელის სიგამხდრისაგან უფრო გადიდრო-
ნებული, დაკვირვებით დასცქერიან იმ პატარა დაოქრულ ხატს, რომელიც
საქართველოდან წამოსვლის დროს ბებია გულზე ჩამოჰკიდა
და რომელიც ამ ოთხი თვის განმავლობაში ამას ერთ წამსაც არ
მოუშორებია. ბევრს ეცადა ექიმი, ზედამხედველი ქალი, რომ „ეს
ვევებრთელა სურათი, რომელიც აეთმყოფს საშინლათ ავიწროებ-
და“ მოეხსნათ როგორმე, მაგრამ ვერასკზით ვერ გამოჰკლიჯეს ბავშვის
ის საუნჯე, რომელიც ერთთ ერთი შემეგრთებელი კავშირი იყო
იმისი მშობლებთან და დაშორებულ სამშობლოსთან.

მაშინ როდესაც ნანუცას მთელი არსება რაღაც უცნაურის
სნეულობით იყო შეპყრობილი, როდესაც ის დაუძღვრებული, სა-
სომიხდილი, მთელ დღეებით უსმელ-უჭმელი, ენა ჩაფარდილი
და თვალე გაჭყეტილი იწვა თავის სარეცელზე და არაეითარ იმედს
გამობრუნებისას აღარ იძლეოდა, მხოლოდ ეს პატარა ხატი-ღა
იპყრობდა იმის ყურადღებას. ბავშვი მთელი საათობით დაჰყურებდა
იმაზე გამოხატულ ღეთისმშობლის სათნობით საესე სახეს, ხან-და-
ხან სასოებით ტუჩებზედაც მიიკრავდა იმ წმ. ნაწილს და მხოლოდ
მაშინ ამისი უაზროთ გაშტერებული თვალეები ცრემლებით აივსებო-
დნენ და მათში სიცოცხლის ნაპერწკალი აინთებოდა ხოლმე.

აი ახლაც ნანუცა თავის ძვირფას საუნჯეს დაჰყურებს და მის
პატარა ხელისოდენა სურათზე თითქო ცოცხლათ ხედავს თავის მზით
გაბრწყინვალეებულ ქვეყანას, თავის სანატრელ ოჯახს, ტკბილ. დედ-
მამას, ძვირფას და-ძმას. დიდი ხანია ნანუცა უკრძნობლათ წევს სა-
რეცელზე და თითქო ყურადღებას აღარ აქცევს ადამიანთა ცხოვრე-
ბის სეღას, მაგრამ დღეს-კი ნათლათ წარმოიდგინა ამის გონება,
რომ ახალ-წლის წინა ღამეა და ამის სახლობა, როგორც ყველა
ქართველი ოჯახი, ახალ-წლის სამზადისშია. აი ნინუკა მებალემ დი-
დი თაბახით შემოიბრანა ქარვასავით გამქვირვალი თაფლის პურები,
რომელეც ეს-ეს არის სკებიდან ამოიღო. აი ნინუკა გამდელმაც მო-

ართვა ქალბატონს საესე ცხრილი საგონინაყე ნიგოზი, ნუში, ჩამი
ჩი, ჩირი, ჩურჩხელა... დედას ოთახში ბუხარში ცეცხლი მხიარუ-
ლათ გუზგუზებს, ზედ შემდგარი ზედადგარი ელის თაფლით საესე
ტაფას. პატარა თებრო დედასა შველის, კალთაზე ხელსახოც-აფარე-
ბული, დარბაისლათ ტანტზე ზის და ჯიბის დანით ნუშსა სჭრის.
მარტო ლადო და შაქრო ცუღლუტობენ, დაჭრილ ნუშ-ნიგოზს იტა-
ცებენ და დედას აჯავრებენ. ნიკოლოზიც ზურგზე ხელებ-გაწყობი-
ლი აქვე ბოლთასა სცემს და ათას ფიქრებში გართული, ხან-და-ხან
ტკბილათ უღიმის ვითომ და შეილებზე გაჯავრებულ ქეთევანს.

„ოხ, ღეთის-მშობელო, ჩემო მშვენიერო ღეთის-მშობელო,
თავის გულში ფიქრობს ნანუცა და მაგრათ იკრავს გულში ხატს:
ერთხელ კიდევ მამასწარი, ერთხელ, რომ ჩემ სახლში ახალ-წელი-
წადს მივეგებო, ერთხელ!.. ბებია მითხრა: ეს ხატი ყოველ განსაც-
დელს გადაგარჩენსო. თუ მართალია, შემიბრალე, წამიყვანე, გადა-
მაფრინე... ვიყინები... ჩვენ ცეცხლზე გამათბე..“

— ნანუცა სად არის? ჩემი ნანუცა? — უცებ მოესმა აეთმყოფს
ჩუმი, მაგრამ მოუთმენელი ჩურჩული.

— ღეთის-მშობელო!... ნუ თუ ნატერა ამისრულე... სიგიჟემ.
დის მიხწეულის გოცვებით დაიკივლა ნანუცამ და ფეხზე წამოხტა...
დასუსტებული დატორტმანდა და მოულოდნელი ბედნიერებით
გულშემოყრილი, მშობლის გაშლილ ხელებში ჩაეარდა.

ქ. გაბაშვილის.

ჯარის-კაცსი და კატა.

ამოცი წლის წინეთ, ერთხელ დიდი ომის დროს ერთ ასალგასდა ჯარის-კაცს უნდა მიეტოვებინა თავისი სოფელი. ეძაწვილი გამოესაღმა მშობლებს, ნათესაუებს და სხეპროთ გაუდგა გზას, რომ მისწეოდა თავის ჯარს, რომელსაც უკან ჩამორჩა. კარგა მანძილი გაიარა და უცბათ დაინახა, რომ უკან მისდევდა თავისი საუფარფელი ზატარა კატა. ჯარის-კაცს ჯერ უნდოდა მისი გაგდება, მაგრამ კატა ისე კრუტუნებდა და ისე აღერსით ფეხებში ებლანდებოდა, რომ ეძაწვილმა-კაცმა ვერ მოახერხა მისი თაკიდან მოძორება. ბოლოს მეტი გზა არ იყო, მასწრობით ჩანთასე დაინვა, რადგან ებრალებოდა გაგდება ამისთანა ზატარა მოსიუვარულე ჰირუტუვისა.

ეძაწვილი კაცი მოეწია თავის ჯარს. გავიდა დრო; კატუნია ბრძოლის დროსაც-კი თავს არ ანებებდა თავის ზატარიანს. დღე ჩანთასე უჯდა, დაძე ერთი მუშტის-

ტოლათ მოიკუნტებოდა ემაწვილი კაცის საწოლზე არჩენული
არსვის აწუნებდა. დღითი-დღე ეს ჰატარა კატა ისრდებოდა.

ერთ დღეს უნდა მომხდარიყო დიდი შეტაკება და ბრძო-
ლა. ემაწვილმა-კაცმა ვერ გამოიძეა თავისი საყვარელი

მეგობარი, რომ თან წაეყვანა, და თავის ავადმყოფ მძინარეს
 ჩააბარა. მაგრამ გაიარა თუ არა ცოტაოდენი მანძილი, კა-
 ტა უკან გამოუდგა და საბრალო კნავილით თხოვდა ხელ-
 ში აყვანას. ჯარის-კაცმა მოჰკიდა ხელი თუ არა, ის მაშინ-
 ვე ახტა თავის ჩვეულებრივ ადგილას და იქ მოიკალათა.

გაცხარებული ბრძოლა იყო, კვამლისაგან არაფერი არ
 ინედებოდა; ტყვია და ყუძმარები ბზუილით თავზე გადარ-
 ბოდენ. ახალგაზდა ემაწვილი რამდენჯერმე დაჭრეს, ორჯელ
 კიდევ მიწასე დაეცა, მაგრამ კატა თავისი ბასრი ბრჭყა-
 ლებით მაგრათ ჩაჭურენოდა ჩანთას და არ იძროდა. ბო-
 ლოს ემაწვილი-კაცი საშინლათ დაჭრილი და გასისხლია-
 ნებული მიწასე დაეცა.

მერე იცით კატამ რა ჰქნა?

იმის მაგიერ რომ ჩამომსტარიყო ძირს და გაქცეული-
 ეო, — იმან დაჭრილ ჰატრონს იარა უზოვავ, საიდანაც სისხ-
 ლი ჩქეფდა, და ლოკვით ისე მოუწმინდა იარა, რომ სისხ-
 ლი შეაყენა. ჰატარა ხანს უკან მოეშველა ჯარის ექიმიც
 და საბრალო, გონება დაკარგული, დროებით გამძრთულ სა-
 ავადმყოფოში წაიყვანეს.

ჯარის-კაცმა აახილა თვალები თუ არა, ჰირველათვე ის
 იკითხა, ხომ არ მოკვდებოდა?

— არა, არ მოკვდები, ემაწვილო, მხოლოდ შენი კა-
 ტის წუხლობით. ეგ რომ მაგისტანა გონიერი არა უოფი-

ლიყო და შენი ჭრილობა ლოკვით არ მოეწმინდა, მისხლნი ბევრს დაჭკარვაგდი და ეს მოგისწრაფებდა სიცოცხლეს.

ამ უცნაურ ამბავს შემდეგ კატა აღარ მოაძმორეს თავის ზატრონს, სანამ ის სხავათმეოფოში იწვა. ეძაწვილი-კაცი თავის იჯრიდან საჭმლის საუკეთესო ნაჭრებს აძლევდა თავის მხსნელს.

ამ ჯარის-კაცის სიკვდილისაგან ვადარჩენა ძალე მოელ-მა ჯარმა შეიტყო და ამ ზატარა ცხოველის გამჭრინხობა და ერთგულობა ეველამ დირსეულათ დააფასა. ეძაწვილი-კაცის მეგობრები და ამხანაგები ალერსით ეთამაშებოდენ კატას და განაზებული და განებივრებული ჰქვავდით...

ტასო.

(თარგმანი)

დედა-ზარღლი.

ეცის მუშა, ქვეყნის მნათი,
 ტკბილ — სუნნელით დატვირთული
 თაფის სკისკენ მიფრანაედა
 და უძგერდა მადლით გული.

მე შეიქრობდა, სკას არ მოვაკლებ

სათაფლ-სანთლო მასალასო,
 მეც წელილს ჩაედებ სალაროში,
 არ დაეზოგავ ჩემს ძალასო.
 ციურ ძალით შეექმნი სანთელს,
 ცის და ქვეყნის შემაერთ'ო,
 რომ აქ კაცს ბნელს უნათებდეს,
 აღიდებდეს მალლა ღმერთსო.
 მოფრინაედა აღტაცებით,
 ნეტარების ძალას გრძნობდა,
 ვერ მალაედა სულის თრთოლევას
 და ბზულით ყველას ძღვენობდა,
 მაგრამ, აბა, რა იცოდა,
 რომ უკვებდენ მახე-ქსელსა
 და ამ წმინდა შრომაშიაც

შეუშლიდა ვინმე ხელსა?..
 გულწრფელ მუშაკს წინ დაუხედა
 გზაში ქსელი დაგებულო,
 ბელზებელის ხელისაგან
 დაქსელულო, აგებულო. —
 მასში მოჰყუა... აბზუილდა...
 ახსენებდა ცოდვა-მადლოსა...
 მარა მადლი არ ესმოდა
 ჯაშუშათ მდგომ დედა-ზარდლოსა!..
 მას იამა, გაეხარდა:
 „ხელში მომხედა საკბილოვო!
 ახა, ღმერთო! ფუტკარია,
 ენა—კუჭის სატკბილოვო!..
 ეს ხომ თავის ბზუილითა
 მიჰქედაედა მუდამ ყურსო,
 ღლეს ხელში მყავს და მაგიერს
 მეც გაღუუხდი სამსახურსო“...
 ამოართვა გული, ტვინი
 და მანამდის უყურყურტა,
 სანამ მთელი ფუტკრისაგან
 ჩონჩხი დარჩა, —გულა-ფშუტა!
 შინ წაფიდა გამაძლარი,
 მაგრამ გაჰხდა ამ დროს ტერემა
 და დედა-ზარდლს ავი სული
 მყის გაუფრთხო მეფუტკრემა.

დ. თამაშვილი

გელის მოჩივარი კალატოზი.

(იაპონური ზღაპარი).

რთი კალატოზი იყო. ბევრსა მუშაობდა, ვერაფერს იკებდა და ეოველთვის ბედს უჩიოდა. ნეტა ერთი ისე კავშიდრდე, მხარ-თემოზე წამოეწვე და აბრეშუმში ვიჯდეო. მოკეთე ანგელოზმა უსმინა და უთხრა: ნატურა აგისრულდესო!

კალატოზი კამდიდრდა და ფუფუნებით ცხოვრება დაიწყო ისე, როგორც მის გულს უნდოდა. ერთხელ მეფემ ჩამოიარა მის კარსე. დიდებულები ამაღათ ახლდენ რანტია-ნის ცხენებით, ხოლო მონები უჩრდილებდენ დიდი სამსეურით, რომელიც ოქროსფრათ ბრჭყვიალებდა.

კალატოზმა თქვა, ჩემთვის სიმდიდრე რის მაქნისია, თუ გარეთ ოქროს სამსეურით ვერ გამოვალ? რად არ ვარ მეფეო? ანგელოზმა უთხრა, განდეო.

და მეფე განდა. დიდებულები ამაღათ ახლდენ რასტონის ცხენებით, ხოლო მონები უზრდილებდენ დიდი სამსუერთით, რომელიც ოქროსფრათ ბრჭყვიალებდა.

მსე აცხუნებდა დედამიწას და თვალთა სჭრიდა ადამიანს. ახალმა ბატონმა დაიძახა: კარგი მეფე არა ვარ, სიცხე ისე მასწუხებს, როგორც ერთ უბრალო სიკვდილიშვილს. ბარემ მსეთ ვიქცეო!

ანგელოზმა ჰკითხა, მოიხედე; კული შეკვივრდა, თუ არაო?

ის იყო და მსეთ იქცა; მალა და დაბლა, მარჯნივ და მარცხნივ სსიკებს ისვრიდა, დედამიწას ბალახს უხმობდა და ადამიანს ზირისახეს უწვაჳდა.

მსესა და დედამიწას შუა ღრუბელი ჩასაფრდა, მსის სსიკები უკან ჩამოაყენა და დედამიწასე აღარ ჩამოუშვა.

მსემ დაიძახა: ეს მეტის მეტია, როგორ თუ ღრუბელმა ჩემს ძლიერებას წინააღმდეგობა შეებდა? ღრუბლათ ვიქცე, მიჩხვნიათ.

მაშინვე ღრუბლათ იქცა და თავ-მოწონებით ჩასაფრდა მსესა და დედამიწას შუა. შემდეგ კოკი-პირულათ იწვიდა, მინდვრები წაღეკა და მდინარები აადიდა.

მარტო ერთი კლდე არ შეეპუს წყალ-დიდობის ძალას.

ღრუბელმა თქვა: როგორ თუ კლდემ წესი უნდა დამიღოს? მის ძაგიერ მე უნდა ვიქნეო.

და კლდეთ იქცა. ძირში ერთი კაცი დაინახა ღარიბათ

ჩაცმული, ურთოი და წერბქვით შეიარბღებული, ქვასა
 ტებდა.

კლდემ დაიძხა: რა ამბავია, ნუ თუ ვიდაც კაცმა ქვის
 სატყსათ უნდა გადამაქციოს და დამიჯანბნოს. კაცათ უნდა
 ვიქცეო.

ანგელოზმა უთხრა: იუოს ნება შენო.

იგიც ღარბი კალატონადვე იქცა, ბევრს მუშაობდა, კე-
 რას იგებდა... მავრამ ბედს კი აღარ უჩიოდა.

კლდია.

(ფრანგულიდან გადმოღებული)

ოთხი საუკუნე.

(ოვიდიუსი)

ვეყანა როცა გაჩნდა, პირველათ კაცთა შორის ზაქრას საუკუნე დამყარდა. ხალხი ამ დროს ნეტარებით ცხოვრობდა. არ არსებობდა კანონი, ცხოვრება ძალდაუტანებლათ მიმდინარეობდა. თვითოეული ადამიანი პატიოსან და სამართლიან გზას ადგა. ხალხმა ამ დროს არ იცოდა, რა იყო სასჯელის შიში, არ საჭიროებდა იგი ამ დროს მსაჯულს, ცხოვრებდა უზრუნველყოფილათ, გარეშე ყოველგვარ ფათერაკისა.

დაბურულ და მიუვალ ტყის გულში ამაყათ გადმოიყურებოდა მაღალ-წვეროვანი ფიჭვის ხე, ადამიანის ხელს ჯერ კიდევ არ მოუსპია მისთვის სიცოცხლე, მისი ლამაზი და ახოვანი ტანი ჯერ კიდევ არ დაუსევლებია თვალ-უწედნელ ზღვისა და ოკეანეს ზვირ-

თებს, ს-გრძე-სიგანით არ მიმოუფლია მას ზღვის სიერცე, ზღვის
 დეე არ სტუმრებია იგი ზღვისა მახლობლათ მდებარე ქვეყნებს. ხალ-
 ხი არსაით გასცილებია საზოგადო ზღვის ნაპირებს. ქალაქები და
 სოფლები არ შემოუზღუდავთ თხილვებით და სხვა სიმაკრეებით.
 ადამიანმა არ იცოდა, რაა სპილენძის საყვირი, რაა სპილენძის ხმა-
 ლი და ჩაქანი. მშვიდათ, უღარდელათ და ერთმანეთში კარგის
 განწყობილებით ცხოვრობდა ხალხი, არ საჭიროებდა იგი ამ დროს
 მცველს, დარაჯს, არ საჭიროებდა მტრისაგან დასაცავ მხედრობას.
 მიწა უხენელ-უთესველათ იძლეოდა უჭე და ბარაქიან მოსავალს.
 ხალხი სრულიად კმაყოფილი მიწის უხვი საჩუქრით, ჰკრეფდა
 მხოლოთ მთებში სურნელოვან ხილს, თამელას, მარწყვს, მაყვალს,
 შეინდს და აგრეთვე რკოს, რომელიც უხვათ სციოდა იუბიტერის
 მალალ და ფართო ფოთლებიან ხეს. ქვეყნათ მუდამ საამური გაზაფ-
 ხული იდგა. ნელი ნიაფი ნაზათ არხედა ხის ტოტებს და ყვავილე-
 ბის ნაზ ფოთლებს. რძის მდინარეები და ღელეები საამურათ ჩუზ-
 ჩუხებდენ. ოქროს-ფერი თათლი უხვათ და განუწყვეტლივ ჩამო-
 ღენთადა მუხის ქვედა ტანს და მის ახოვან ტოტებს.

სწორეთ იმ დროს, როცა ქვეყნიერებას განაგებდა კრონოსის
 შკმდეგ იუბიტერი, ხალხთა შორის დამყარდა ვერცხლ-ს საუკუნე. ეს
 ხანა კაცობიობის ცხოვრებაში ითვლებოდა ოქროს საუკუნოზე უუ-
 რო მდარეთ, ხოლო სპილენძისაზე უკეთესათ. გაზაფხული ძველებუ-
 რათ მთელი წლის განმავლობაში არა ჰქეოდა. ქვეყნიერების გამ-
 გემ და მართეღმა იუბიტერმა ზამთარი, ზაფხული და შემოდგომა
 გამოაცალკევა გაზაფხულიდან, ამნაირათ წელიწადი დაჰქო ოთხ
 სხვა და-სხვა დროთ. ზოგჯერ სიცხე-პაპანაქება მძინეარებდა ქვეყ-
 ნათ, ზოგჯერ-კი გულის შესაზარავი ჩრდილოეთის ქარი დედამიწის
 ზედა-კანს ძალზე აციებდა და ცივი ყინვის სამოსელით ერთიანათ
 ჰფარადა ხის ტოტებს და სალ-კლდეებს. ხალხმა ახლა კი იგრანო,
 რომ ძველებურათ, ცის ქვეშ, ცხოვრება შეუძლებლათ გახდდა, და
 თავ-შესაფარის ძებნის თავდარიკს შეუღდა. სწორეთ ამ დროს ადა-

მიანმა შეიგნო გამოქვაბული კლდეების და სახლებს მნიშვნელობა.

ხალხი თუ ღღემდის უშრომლათ იკვებებოდა, მიწა თუ ღღემდის უხვნელ-უთესველათ იძლეოდა ბარაქიან მოსაეალს, ახლა-კი საჭირო შეიქმნა მიწის მოხენა და შემუშავება, ახლა იგრძნონო სამუშაო ხარმა თავისი აუტანელი ტვირთი მძიმე უღლის ქვეშ.

ვერცხლის საუკუნე შეიცვალა სპაღენძის საუკუნით. ეს ღრო კაცობრიობის ცხოვრებაში უფრო სასტიკ ხანათ ჩაითვლება. ხალხმა ამ ღროს იცოდა საზარელი იარაღის ხმარება, ხოლო რაიმე დანაშაულობის ჩადენას ძრიელ ვრიდებოდა, თათქმის იშვიათი იყო ეისმე რაიმე დანაშაული ჩადინა. ხალხს კაცთმოყვარება გულში კიდევ ღრმათ ჩანერგული ჰქონდა, სიმაართლე და სათნოებას კიდევ მძლავრი ფესვები ჰქონდა გადგმული ურთიერთ შორის დამოკიდულებაში.

დადგა უკანასკნელი ხანა კაცობრიობის ცხოვრებისა—ჭკინის საუკუნე. სირცხილი და სიმაართლე გაჰქრენ ქვეყნათ სახსენებლათ. კაცთა შორის გამეფდა ცბიერება, სიცრუე, ვერაკობა, ძალ-მომარეობა და სამარცხენო ანგარება. მენავემ უშიშრათ ააფრიალა იალქნები მძლავრ და უცნობ ქარის წინააღმდეგ. მალაღ-წვეროვანი ფიქვის ხე, აქამომდე უვნებლათ და ამაყათ წამომდგარი დაბურულ მთის წვერვალოზე, ღღეს ზღვაში მისცურავს და შორს, შორს ტყორცნის უცხო წყლის ზვირთებს. მიწა ღღემდის ყველასათვის საერთო, როგორც ჰაერი და სინათლე, ავიერიდან დანაწილდა, გაიზომა და დაისაზღვრა. ხალხი როდი-ლა დაკმაყოფილდა მიწის ზედა-კანის ნაყოფიერებით, მან გადაატრიალა დედამიწის შუა გული და მასში ღრმათ ჩაფლულ ლითონის ამოკრეფას მიჰყო ხელი. მიწის სიღრმიდან ამოღებულ იქმნა დამღუპველი რკინა და კიდევ უფრო დამღუპველი ოქრო. გაჩნდა ხალხთა შორის ომიანობა და გასისხლიანებულმა მახვილმა მზის სხივებზე შეიფრიალა. ყველა ცარცვა-გლეჯით ცხოვრობს, ყველაჟერს ცარცვა-გლეჯა დაეღო საუფძელათ. სტუმარს უშიშრაო, მშვიდობიანათ ვერ მოუხერხებია მასპინძელთან

საქართველოს
საქართველოს

ცხოვრება, ცოლის-ძმას—სიძესთან. იშვიათი შვიქნა სიყვარული
ძმებთა და მეგობართა შორისაც-კი. ქმარს განუზრახავს ცოლის სიკე-
დილი, ცოლს-კი—ქმრისა. დედინაცვალი ბალახ-ბულახებიდან აზნა-
დებს საწამლავ სასმელს, შვილი მოუთმენლათ მოელის მამის უდ-
როოთ გარდაცვალებას. გაჭკრა ქვეყნათ სიყვარული, ძმობა და ერ-
თობა, გაჭკრა სიმართლე, ჭეშმარიტება და ნდობა, გაჭკრა ყველა-
ფერი, რაც-კი აღამიანს აღამიანებს. სისხლით მორწყულ და წა-
ბილწულ მიწას ტოვებს ოქროს საუკუნეში ქვეყნათ ჩამოსახლებუ-
ლი ღმერთების მამათ-მთაერის ქალი ქალწული ასტრეა, ეს სიმართ-
ლის და ჭეშმარიტების ერთგული მეგობარი.

ა. ყუბისთაველი.

მელიას თავ-გადასავალი. *)

(ზ ლ ა პ ა რ ი)

თავი I

ავქნა, ეს რა ღრინაწყელი და ბაკა-ბუ-
კია? ეს რა ღმუილია, წკმუტუნი, ყვაფ-
თა ჩხავილი, სვისვინი, ეფუა, ბატის
სმიანობა. საით მიაჭენებს ეს ძარდი
ცხენი, სად მიეჩქარება ეს ბესი კამეზი და საით მიაწაკუ-
ნებს თავისი გრძელი ფეხებით ის რბილ-ფრთებიანი სირ-
აქლემს? რისთვის მოუყრია თავი ამ აუარებელ ფრთოსანთ
და მსუცებს? აი ჩვენი უსარმაზარი სწილოც, მას უკან მის-
დევს ხტუნია თრითინა, მიცურავს ჭრელი გველი, მორბის
მანჭია მაიმუნი და მოფრინავენ წეროები. თურმე ნუ იტყ-
ვით — ესენი ყველანი მიემურებიან ტუის მეფესთან, მძლავრ
ლომთან. მას გამოუცია ბრძანება ყველამ ძმურათ და მშვი-
დობიანათ იცხოვრეთო და ამისათვის ყველა დაუბარება თა-

*) ეს რუსულათ დაწერილი ზღაპარია და ცელილებით ვთარგმ-
ნე რუსულიდან.

ვის სამფლობელოში. ბეკეკას აღარაფრისა ეძინა და ტუნა მკელს მოსდევს ფენ-და-ფენ, მშიშარა ყურ-ცქვიტინა კურდ-ღელიც-კი დასტის ძაღლების მასლობლათ და ამათ ახლო უოფნას არაფრათ აგდებს. ეველა, დიდი, თუ ჰატარა, გამოცხადებულან მრისხანე მეფის წინ და მის გარეშემო ერთი აურსაური გააქვთ. მათ შორის მსოლოთ გაიძვერა მელია არ მოჩანს. ამას არ უნებებია ლომთან მობრძანება; ან რა ჰირით უნდა მოსულიყო აქ, როდესაც მას ეველასე ბევრი ცოდვები მიუძღვის—მეფის ბრძანების დარღვევა, ამხანაგების გაუტანლობა, ჰირფერობა, არეკ-დარეკა, მოტუეება და სხვა ბევრი რამ. მეფე შეეკითხა სტუმრებს:

— თქვენგან ვისმეს ხომ არავის დაურღვევია მშვიდობიანობა? ერთმანეთი ხომ არ გაგიჯახვრებიან?

ამ სიტუვასე ეველანი წამოიძალენ და სელაზარაკოთ

მოემსადენ. ზირველათ ტუხას შეჭსკდა ლანარაკი. — დიდებულო მეფევ, ნუ გამიწისხდები ამ სიტყვებისთვის. არ მინდოდა შელანარაკნა, მაგრამ ამ წუეული მელიასსაგან ისეთ ეოფაში ვართ ჩავარდნილი, რომ არ შემიძლია არა ვთქვარა. რაც იმ შეჩვენებულისაგან და გაიძვერასაგან ოინები მასნომს, ღმერთო ჩემო, ახლაც როგორ ვარ კიდევ ცოცხალი! ტუავს კიდევ როგორ დავათრევ! ჩემ შვილებს თვალებსე ფისი წაუსვა, მწედველობა კარგი გექნებათო და საცოდაუები სულ მთლათ დამიბრძავა.

მოაგონდა ბეკელს მელიას სხვა ოინები და მწუნარებან უფრო და უფრო მოუძატა. — ერთხელ მინდორში ცხვარი დავინახე. შიმშილისგან ფერდი-ფერდსე მიმკროდა. ისე ალალ-ბედათ შევაკითხე: «ცხვარო, ა, ცხვარო, შენ ჩემი თულუფი რათ წამოგისხავს-მეთქი». ეს სიტყვები გაეგონა არამსადა მელიას და მოიბრინა.

— «ნათლიმამ, მართლა შენია ეკ თულუფიო, შემეკითხა წუეული. — მართლა-მეთქი, ვუპასუხე მეც. — აბა, შვილები დაიფიცე, თუ მართლა შენიაო. მეც ავიღე და დავიფიცე შვილები. — აბა ახლა სატსა და სახარებანსე დაიფიცე და კიდევ აკოცეო!» თურქე ამ შეჩვენებულ მანწანწალას თვალი მოეკრა, რომ გლესს იქ ახლო საფანგი დაეგო და ავი ზირ-ღ-ზირ იქ მიდიჟანა! — «აბა ამას აკოცეო». მეც სულელმა დავიჯერე იმ გაიძვერას სიტყვები და შევავი ტუხი საკოცნელათ და ვაი ჩემს ეოფას — ტუხებსე რაღაც მაგრათ მომეჭირა და

იქიდან თავი ვეღარ დავძარი. მელია-კი მიუბრუნდა სწავლს, გაავლობა, გაიძლო ის არ განსაძლოძი მუცელი და წაბრძნდა შინისკენ. მე-კი რის ვაი-ვაგლასით დავაღწიე იმ საოსრო საფანგს თავი და დათეთქვილი და კალახული გავძუნძულდი სოროსკენ. მკელმა ჩააქნა თავი. ამას შემდეგ წამოდგა სლანაზრაკოთ ცუგუა და კუდ-ამოძუებულმა დაიწყო წკავ-წკავი და ჩივილი:

«მე სრულიად არა მახადია-რა, ვერაფერსა ვძოულობ. ძლივს ერთი შემთხვევა მომეცა — ძვალდი ვინაღვნი და იქვე ახლო მივძაღე — ძერე მოვალ და შევჭამ-ძემძიქი. მიუგნია ამ განსაძიაღებელ მელიას ძკლისათვის და აკი შეუჭამია!

ამ სიტყვების გაგონებაზე გამოვარდა ჩვენი ციცუნია და გაჯავრებით მოახსენა:

«ეგ ძტენარ სიცრუეს ლანაზრაკობს, დიდებულო ძეფე, ის ძკალი ძაკისი-კი არ განსლდათ, ჩემი იყო, თედუა ძეწისქვილეს მე თვითონ მოვძარე. საქმე ამაძი არ განსლავთ, საქმე იმაძია, დიდებულო ძეფე, რომ მელია ისე არავის აზარალებს თავისი გარეწრობით, როგორც თვით თქვენს დიდებულებას. აბა, ჰკითხეთ აქ ძეოფ დიდსა, თუ ზატარას — თუ ეველასე უფრო იმ წეეულისა არ ეშინოდეთ, ვინემ თქვენი, დიდებულო და ძძლავრო ლომო!...»

— მელია ბოროტი და ძატეუარ სულდგძულია, გა-აწეეტიანა სიტყვა ვეფსუძა. იმას როგორ უნდა ენდოს ვინ-ძე! ერთ ქათმის ნაჭერსე გაჭეიდის თავის საუკეთესო ძე-

გობარს. ბაიუში, სხვაგვარი ლუკმას გამოაცლის ეველას სელიდან, ისე რომ წარბს არ შაინრის და სხვის უბედურობით ხარხარითა კვდება. შეჩვენებული რა ცუდათ მოექცა ამ საწუბლ უურ-ცქვიტინას. აი ესეც აქ არის! აბა ერთი შეჭხედეთ ამ საწუბლს—რა დაგლეჯილი და დაჭრილ-დაფლეთილია იმ შეჩვენებულისაგან. წუეულმა რაღაც სკოლა გაუძარტა ბაჭიებს; მიუჯდა ახლო და რაღაც საგალობელს ავალბებდა. მეც იმ დროს სკოლის ახლო გავიარე; შევიხედე ფანჯარაში და რა დავინახე: დაეჭირა იმ შეჩვენებულ მასწავლებელს ერთი თავისი მოწაფე, მიათრევ-მოათრევდა და მიძენიდა. მე რომ არ ჩამეხველებინა, ახლა მისი ძვლებიც აღარ იქნებოდა.

— თუ მაგ წუეულისაგან არავინ დაგვისნის, ტყეში აღარავინ დაედგომება. ეველას ამოგვიტამს, მახე-საფარგში გავგაბამს ეველას. აბა დიდებს რას გვიშვრება ეგ შეჩვენებული და, რა გასაკვირველია, წვრილფეხობის სინსილა სულ გააწეოს. მე ვითხოვ, რომ მელია ჩამოინჩოს.

— რათა? რისთვის? ტკბილი და წყნარი სმით დაიწყო ძვბიერმა და ორ-პირმა მახემა, მელიას მძისწულმა. — როცა მელია მჩვევლათ ლომს ახლდა, რატომ მაშინ არაფერს ბრძანებდა ეგ ტუჩა, რომ ახლა მაგდენს ღმუის. ერთი კვირა ხომ არც-კი ვასუღა, რაც თვით ეგ ბატონი ძველი ზირობით შეეკრა ჩემ ბიძას—ტკბილათ და ძმურათ ვიცხოვროთო და ახლა-კი მაგრე იმეტებს? იმ ზურ-მარტილის მად-

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ლი ვაგვიწერეს, რა ზურ-ძარღვიც ბიძახემს შენსე დაუთქ-
ნია. რაძენი სორცი და ძევისი იძას ამისთვის უჭმევია და
ზატვისცემას ასე უხდის? ჩემ სიცოცხლემ. რაგორ და-
ძავიწუდება ეს ამბავი: «ერთხელ ერთმა გლენმა უთხრა თა-
ვის ცოლს—«შენ სასლში იჯექი, ნახუქი აცხე და მე
სათევსათ წავალო». იქვე ძეგელი მღვარეო და თევსის
გაგონებასე ზირსე ნერწუვი მოსვლოდა. მარტოკა რომ ვერა
გამხდარეო—რა ბიძახემისთვის ეთხოვნა—«შენ გაწექი გზა-
სე და თავი მოიკვდარუნეო». ამისთანა სასიფათო საქმეს
ვინ შეასრულებდა, მაგრამ ძეგობრობისთვის ბიძახემს თავი
გასწირა და გაწვა გზასე. ამ დროს გლენსაც გამოიარა ურ-
მით, დაინახა გზასე დაგდებული ძელია და გულში ძალიან
იამა. «ეს ჩემი ცოლისთვის კარგი საჩუქარი იქნებაო და
გადისროლა ურემში; თვითონ-კი წინ გაუძღვა კამეჩებს. ბი-
ძასაც ეს უნდოდა—ქვარა და ქვარა თევსი ურმიდან, ძეგელი
მისდევდა ფენ-და-ფენ და შეექცოდა. გლენი მივიდა სასლ-
ში და ცოლს საჩუქარი ასარა. ვადაძალეს ჭილოფი და რა
დაგვარგვიათ, რას ეძებთ—აღარც თევსი და აღარც ძელია?
მისვდენ ძელიას ეშპაობას, მაგრამ რას გააწუობდენ. ამ
ხანობაში ბიძახემიც წამოეწია ძეგელს და თევსი თხოვა. ამ
უსირცხვილომაც თურმე ფხები მისთავას. აბა, ეს სამართა-
ლია, მოდი და ბრასსე ნუ მოხვალ? მაგრამ ეს სხვა ამბებთან
რა მისათვლელია. ერთხელ ბიძახემს სუნი აედო, რომ ვი-
ღაც გლენისას დორი დაეკლათ. «ვიქ, რა ჩასატკბილებე-

ლი ქონა ექნება იმ ღრუტუნასაო, თქვა ჭკვიანმა მელიამ. მადი, მეგობარო, ერთათ ვუცადოთ და საშოვარი შუასე გავიყოთო». ტუნაც დათანხმებულიყო. მელია რის ვაი-ვაგლასით აცოცებულიყო ფანჯარაში და იქიდან ქონი გადმოეწოდებინა ტუნათვის. იქვე ძაღლები ეოფილიყვენ, დაეჭირათ საწყალი მელია და რის ვაი-ვაგლასით დაესწია იმათგან თავი. მივიდა მკელთან და საშოვარის შუასე გავიყოფათხოვა: «მე ქონი კიდევ გავათავუო და შენ ერთი დიდი ნაჭერი შეგინახუო, ეცადე კია, რომ ეელსე არ დაგაღგეს და არ დაინწიოფო, უხასუნა მსუნაგმა მკელმა და ის ორგანაიანი ჯოსი მისთავას, რაზედაც ქონი ეგო. აბა, რა უნდა ექნა ბიძაჩემს, თქვენ თვითონ გასაჯეთ. ამას შემდეგ კიდევ რაებს ლანარაკობს, თითქო თითონ წმინდა წელისა იუვეს. —ამ საცოდავი კურდღლის სჯანარზედაც მეცინება! ნეტავი დირღეს ძანაც საამბოთ. აბა, ერთი თქვენ თითონ მიბრძანეთ, მამ რა მასწავლებელი ეყო ბიძაჩემი, თუ თავის შეგირდს — კურდღელს არ დასჯიდა ცელქობისთვის, სარძაცობისთვის და შეუსმენლობისთვის? მამ, მასწავლებელიც ავრეთი უნდა და ქუდიც იმასა ქსურებია! დიდი ამბავი მომხდარა მასწავლებელმა შეგირდი დასაჯა! უჰ, რა მომხდარა! ამ წკავ-წკავამაც რო ფესი გამოქუო, ის არის კარგი! «ძვალი დაკვარეო». ოჰ, დიდი ამბავია — სულელმა ცუკომ ძვალი დაჭკარვა და ჭკვიანმა მელიამ იზოვნა. რო გახუძდეს ის ურჩუნია ძავას, თორე თქვენი ბედნიერი ყურით მო-

თარგმანი
გაბრიელისა

ისძინეთ, რომ ის მკალი მკას მოზარული ქონის! რო-
გორც მოვიდა, ისე წავიდა. ამას რა დიდი თავის ტეხა უნ-
და. «ოჲ, საცოდანო ძელიაჲ, საუვარელო ბიძახეო, ბნელი
და ეკლიანია შენი ცხოვრების გსა! რამდენი კეთილი ღაგი-
თესია შენ შენს სიგოცსლეში, რამდენი მოწყალება გაგი-
ცია და ვინ არის შენი მადლიერი. აჲ სიკვდილსა-კი გიქა-
დიან, ადელეგებული ხმით წარმოთქვა მახვმა.

საწყალო ბიძახეო! განაგრძო მახვმა—გაიგო თუ არა
ძელიამ—ძეგემ მშვიდობიანობის ბრძანება გამოსცაო, მაშინ-
ვე საწყალმა ბერობა მოინდომა და მეც თან გა-
მიყოლია. ახლა მე და ის ბერები ვართ. ღმერთო ჩემო,
რა სანასაობას წარმოადგენს ახლა ძელია! ისეა ჩამომდნარი,
როგორც წმინდა სანთელი! მარა მოუვიდოდა საცო-
დავს—მარსულობა შეუთქვა ღმერთსა და ღღეში თვითო
ლუკმა ზურს სმარობს, მთელ ღღეს მშიერ-მწუერვა-
ლია! ხორცსედაც უარი უთქვამს და უდაბნოში მიდის. თქვენ
გაგებული გექნებათ—რა დიდ-კაცურათ უეკარდა მას ცხოვ-
რება! არავის ისე სუფათ და სერსიანათ არა აქვს გამარ-
თული სსასსლე, როგორც ბიძახემს. წარმოიდგინეთ თქვენ,
ტოვებს მდიდარი ჩემი-ბიძია ამისთანა დიდებულ ცხოვრე-
ბას და მიდის უდაბნოში სულის საცხოვრებლათ, გესმით,
თუ არა უდაბნოში, სადმე გამოქვაბულში საცხოვრებლათ.
ნეტავი ახლა გაჩვენათ ვისმე ის და იმაზე ტუდის მოლა-
ზარაკეებს უგელას სმა ჩაგიწყდებოდათ!

ამ დროს მხვის სიტყვა შეწედა, რომელსაც ერთი წამის დანახვით ცუდმა ფერმა გადაჰქონდა. მეუის წინ წამოდ-გა ერთი სულ—ძთლათ გაწითლებული და თვალ-ცრემ-ლიანი მძალი. მის უკან მოჰქონდათ საკაცესე და-ღებული დედალი, თავ-წაგლეჯილი. ეელ-გამოღადრული და ძთლათ დასისწლიანებული. უკან მოსდევდენ მრავა-ლი ქათმები და ჩიოდენ და ტიროდენ კარგი დედის დაკარგვას, კარგ დინახლისის მოძორებას, ერთი სიტყვით უვირილს, გლოვას და მელიის წვევლა-კრულვას არა ჰქონ-და სასდვარი: მისი დები მოთქმით ტიროდენ, მისი ობ-ლები საცოდავათ წივ-წიობდენ. ამ სანახაობამ ეველას გუ-ლი აუხეროლა. ლომძაგ-კი ჩაღუნა თავი და თვალში ცრემ-ლი მოერია.

«აბა, ერთი შემოგვხედეთ, დიდებულო, ლომო, რა ეო-ფაში ვართ? რა ცეცხლში ჩაკვარა იმ სულის-გამეიდავმა მელიამ, რა უბედურება დაგვატყნა თავს, ლანარაკობდა მძ-ძალი და თან ცრემლებათ იღვრებოდა.—მაგ შეხვენებულს ჩვენი მიწიდან აღმოფხვრა განუსრახავს. შეგვიბრაღეთ, შე-გვიწუღეთ. განაფხულსე რა ბედნიერათ ვგრძნობდი თავს ჩემი ჯალაბობით! საცოდავი ჩემი ცოლი! რა ხალისით ჰქექდა ხოლმე მონასტრის ახლო დაერილ ნავავს. რა სია-მითა და სისარულით შემოჰხვეოდენ გარს ჩემი 15 ქალი-შვილი და ათი ვაჟიშვილი. რა სიტკბოებით შევსაროდით ქვეყანას, მხეს, წყალს, აბიბინებულ ყანას, მშვენიერ ბა-

ღებს, მონასტრის არე-ძარეს, სადაც აუარებელი სავაჭრო
 ევარს ჩვენ საკვებაკათ. ვაი ჩემს თავს! ჩემს ამ მოსწრებას!
 საცოდავი ჩემი მეუღლე! ვეელას საუკარელი იყო! მე-
 დამ ჩვენი შვილების სრუნვაში იყო. როგორ დამა-
 ვიწუდება ჩვენი ცუკუების დარაჯობა და სრუნვა ჩემ ცოლ-
 შვილებსე! რამდენჯერ მობრძანებულა გაიძუროს მელია მო-
 ნასტრის კარებთან და მოუნდომებია ჩემი სასლობის სორ-
 ცით გამოძობა! მაგრამ ჩვენ ცუკუებს ბევრჯელ დედა აუ-
 ტირებიათ იმ კარწწარისთვის, ბევრჯელ დაგლეჯილ-დაფ-
 ლეთილს უკადრია გაქცევა. მაგრამ მოუსვენარი როდისმე
 მოისვენებს ამ წუთისოფელში! ერთხელ ზირ-და-ზირ ჩვენ-
 თან მობრძანდა. იმისმა მშვიდობიანმა და ალერსიან-
 მა სძამ განცვიფრებაში მოგვიყვანა. ერთ ხელში კრიალ-
 სანი ეკავა, მეორეში რაღაც ქალაღდი. «ეს წერილი თქვენ
 სასელობასე გახლავთო», ნახი სმით გამეხმაურა და მომა-
 წოდა ზაკეტი. მეც გამოვაჭყეტე თვალები და დავიწვე
 კითხვა: «მშვიდობასა და ძმობას საუოველთათო აცხადებს
 ლომი». მელია-კი იდგა ჩემ წინ დამშვიდებული სიტყვით
 და იმეორებდა: «მშვიდობა და ძმობა!» — «მე ახლა სორცს
 აღარ გიანლებით, ძარწვაში და ლოცვაში მინდა ჩემი და-
 ნარჩენი საათი გავატარო. დიდება და ქება დიდ სულ-
 ვან ლომს, რომ ამ მშენიერი ბრძანებით დაძუროს ქვეყ-
 ნასა ზედა მშვიდობა და ერთგულობა!.. მრავალ-ქადიერ ამის-
 თანა შევესო!» ჩვენც დავადეთ ზირი და გახარებული და-

ვიწყეთ «ძრავალ-ქაძიერის» სიმღერა. «დემეტმა დაგვისწავსთ
 უოველი გაჭირებისგანაო, მოკვამანს ქელიამ! ახლა ჩემი
 წასვლის დროა, ლოცვასე დაძიგვიანდებოა» და ლოც-
 ვით და გალობით გაცუნცულდა შინისკენ. მეც ჩემი
 ჯალაბობით გამოვედი გარეთ მონასტრის გაღაზნის უკან
 და სვირნობა დავიწყეთ თავისუფლათ. თუშე ის შეჩვე-
 ნებული იქვე ბუჩქებში ავი არ დამალულა?! დაგვითვალთვა-
 ლა თუ არა, გამოვარდა ბუჩქიდან, ეტაკა ჩემ უფროს შვილ-
 სს და იქვე თავი გააგდებინა. მერე დაგვერია და სულ
 მთლათ გავგაქარწეულა. მომიკლა ჩემი საუვარელი თვალის
 ჩინი ქოჩორა ქალიშვილი! და თქვენი ბედნიერი თვალით
 სომ ჭხედავ ამ ჩემს უბედურობასაც — აღარც მეუღლე მახ-
 დია. აი ეს არის ჩვენი მწუხარება, ჩვენი უბედურობა! გვი-
 შველეთ, დიდებული მეფევ, დაგვისწავსთ ამ გაჭირვებისა-
 გან, აღაგმეთ როგორმე ის ღვთისრისგა ქელია!

— ო ორბირობავ! წამოიუვირო განრისხებით ლომ-
 მა და გადაიქნია კუდი! მამ. აგრე შესრულა ჩემი ბრძანე-
 ბა? ახლა ვახვენებ იმას სვირს. ვასწავლი იმას, როგორ
 უნდა უნუგეშოების ტანჯვა და წვალება! შენც, გარეწარო მან-
 ვო, ტყუილათ გვარწმუნებ შენი ბიძის კეთილსულობას, ტყუი-
 ლათ ცდილობ შავი თეთრათ გვაჩვენო! საწყალი კრუსი!
 ახლა აღარ დაგვრჩენია-რა, იგი უნდა დაიმარსოს მეფუ-
 რათ და უოველი ღონე მიიღეთ, უკანასკნელათ დიდი ზა-
 ტივისკეთ ცხედარს. ჭირისუფალნიც უნუგეშოთ არ გა-

უძვით; უგალობით, იტირეთ, იგლოვით და ქვის ძეგლიც დაადგით ამ წარწერით: «ამ საფლავსა შინა განისვენებს ქონორა! იგი მოკლა გარეწარმა ძელიამ. ეველა წამკითხველმა ცხონება უსურვეთ და ამის ძეგლელს-კი წეველა და კრულვა. ამინ!»

ძერე დანიშნეს რჩევა, თუ როგორ დასაჯონ ძელია და დაადგინეს, გაუგზავნონ მოციქული, რომ იგი გამოცხადდეს ღოძთან, მოციქულათ ბურტყუნა, ბანჯგვლიანი დათუნია ამოიღიეს. ღოძმა ეს დარიგება მისცა დათვს: «შენ ამ ტყეში შინაური ხარ, გზა და კვალი კარგათ იცი და იმ შეჩვენებულის თვისებანიც. ეცადე არ მოგატყუოს და თუ თავის ნებით არ მოვიდეს, ძალათ, კისტის-კვრით წამოათრიე და ძერე ძე ვიცო».

— თქვენ ამასე არსეინათ ბრძანდებოდეთ, წაიბურღუნა დათუნიაძ, — ძე ის ვერ მამატყუებს და თუ გაბედა რამე ძე გიჩვენებთ იმის სეირსო, — თქვა ეს და გაუდგა გზას.

ალ. ნათაძე.

(გაგრძელება იქნება)

მცენარე & მისი ცხოვრება.

ოველი ცხოველი ბუნებაშივე პოულობს თავის საზრდოს—ერთი ჭამს მცენარეულობას, მეორე—სხვა-და-სხვა ცხოველებს ხორცს და სხე., მცენარეს-კი ბუნება დამზადებულ საზრდოს-კი არ აძლევს, არამედ მხოლოდ მასა-

ლას საზრდოსათვის სხვა-და-სხვა ნივთიერების სახით; ამ მიღებული მასალიდან მცენარე იმზადებს თვითონ, თავის საკუთარ ტანში საჭირო საზრდოს. ეს დამზადებული საზრდო მარტო მცენარისათვის-კი არ არის სასარგებლო, იმას ადამიანიც ხმარობს ხოლმე სხვა-და-სხვა საჭიროების დროს; მაგალითათ პურის, სიმინდის მარცვლებში და კართოფილში ბლომათ არის სახამებელი, რომელიც ჩვენთვისაც კარგ საზრდოს წარმოადგენს, იმდენად კარგ საზრდოს, რომ ბევრი ღარიბი ადამიანი, რომელიც უმეტესათ მარტო პურითა და კართოფილით იკვებება; ზოგიერთ მცენარეში, როგორც მაგალითათ ზეთის ხილში, ნიგოზში და სხე., ბლომათ არის ზეთი, რომელსაც ადამიანი ხმარობს სხვა-და-სხვა სამარხო საქმელების მოსამზადებლათ; ჭარხალში ბლომათ არის შაქარი, რომელიც განსაკუთრებით უყვართ ბავშვებს. მიღებული მასალიდან მცენარე მარტო ისეთ ნივთიერებას-კი არ ამ-

ზადებს, რომლებითაც მცენარეს გარდა ადამიანიც საზრდოობს, არამედ ისეთებსაც, რომლებიც ადამიანისათვის ან სასარგებლო წამალს წარმოადგენენ, ან საშინელ შნამს; მაგალითათ ქინაქინის ხე აძლევს ადამიანს თეთრ ფხენილს—ქინაქინას, რომელიც საუცხოვო წამალია ციებ-ცხელებისათვის და რომელიც ბავშებს ძალიან სძულთ საშინელი სიმწარის გამო.

მცენარეთა სამეფოში არიან ისეთი მცენარეებიც, რომლებიც საზრდოობით ყველა დანარჩენ მცენარეებისაგან განირჩევიან და ცხოველებსა და ადამიანსაც უფრო მოგვაგონებენ: ისინი უკვე დამზადებულ საზრდოს პიჯულობენ ბუნებაში. ასეთ მცენარეებს ეკუთვნიან ის მუქთა-ყლავია მცენარენი, რომლებიც ჩვენ ერთ წერილში მოვიხსენიეთ:—ფითრი, ხის სოკო და სხე. მაგალითათ ფითრი თვითონ არ იღებს მიწიდან არაერთარ მასალას, რომ იქიდან თავისთვის საჭირო მასალა დაიმზადოს,—ის დააჯდება ხეს და უყურებს, როდის დაამზადებ' ის თავისთვის საზრდოს, რომ მე დაევატრონოგო. მართლაც ხე ამზადებს საზრდოს, ფითრი-კი სხვისგან დამზადებული საზრდოთი იკვებება! ყველა ის სოკოები, რომლებიც მიწაზე ამოდიან, თავისი საზრდოობით უფრო ცხოველებს მოგვაგონებენ. ისინი თვითონ-კი არ იმზადებენ საჭირო საზრდოს, არამედ დამზადებული საზრდოთი იკვებებიან; ამგვარ საზრდოს მათთვის წარმოადგებს დამპალი ფოთლები, ბალახი, ხე და სხე.

ისეთი მცენარეებიც-კი არიან, რომლებიც ხორცილ საზრდოობენ, როგორც გარეული მხეცები. ასეთ მცენარეებს ფოთლები ისე აქვთ მოწყობილი, რომ პატარა პირ-ლია პარკს მოგვაგონებენ; შელოდდება თუ არა ამგვარ ფოთოლში ბუზი ან სხვა რაიმე მწერი, ფოთოლი მაშინვე დაიხურება და საბრალო მწერი შიგ მოემწყვრება; დატუსაღებული მწერი დაიწყებს გაცეცხებული აქეთ იქით ტრიალს, მაგრამ მცენარის ფოთოლი მალე გამოუშვებს ისეთ წვენს, რომელსაც ადამიანის კუჭის წვერის თვისება აქვს; ეს წვენი მოკლავს მწერს, გახსნის მის რბილ ნაწილებს, ამ გახსნილ ნაწილებს მცენა-

საქართველოს
საგარეო საქმეთა
მინისტროს
ბიბლიოთეკა

რის ფოთოლი შეისვამს და ამგვართ მცენარე ინელებს მწვერულზე
ზის ჭამია მცენარე თუ არის, არის აგრეთვე ჩიტის ჭამია მცენარეც;
შევა თუ არა იმის პარკის მზაკვს ფოთოლში პატარა ჩიტი, ფოთო-
ლი დაიხურება, გამოუშვებს წვეწვს და ისე მოინელებს ჩიტს, რომ
ბუმბლისა და ძელების მეტს აღარას დატოვებს. საბრალო მსხვერპ-
ლის მონელების შემდეგ ფოთოლი ისევ გაიხსნება, რომ ახლა სხვა
მსხვერპლი შეიტყუოს და მოუღოს ბოლო.

როგორც უკვე გავიგეთ, მცენარეც სუნთქავს ისე, როგორც
ყოველი ცხოველი, მაგრამ მცენარის სუნთქეაც ბევრში განირჩევა
ცხოველის სუნთქვისაგან; ჩასუნთქული ჰაერიდან ცხოველის აგებუ-
ლება იტოვებს მხოლოდ მჟებადს, მცენარე-კი ჩასუნთქული ჰაერი-
დან იტოვებს მჟებადსა და ნახშირბადს. მჟებადის უმთავრესი და-
ნიშნულება ცხოველის ტანში ის არის, რომ ის უერთდება სხვა-და-
სხვა ნივთიერებას, წვამს მას და ამით აჩენს ცხოველის ტანში სით-
ბოს. ადამიანის ტანის სითბო უდრის 37 გრადუსს. მცენარის ტან-
შიც სწორეთ ამგვარი დანიშნულება აქვს მჟებადს,—ის უერთდება
მცენარეში დამზადებულ საზრდოს, ნელა-ნელა წვამს მას და ამით
აჩენს მცენარეში სითბოს. არიან ისეთი მცენარენი, რომელთა სით-
ბო 10—15 გრადუსს უდრის. ადამიანი რომ დაამწყყერიოთ ისეთ
ალაგას, სადაც ჰაერი არსაიდან არ შედიოდეს, უჭაეროთ ის მალე
გაიგუდება და მოკვდება. აგრეთვე მცენარეც რომ უჭაეროთ დატო-
ვოთ, ის დიდხანს ვეღარ იცოცხლებს,—ნელა-ნელა დაქვნება, გახ-
მება და მოკვდება.

მცენარესა აქვს ერთი შესანიშნავი თვისება, რომელსაც მოკ-
ლებული არიან ცხოველები; ეს თვისება იმაში მდგომარეობს, რომ
მცენარე თავის ტანში ამზადებს მჟებადს და უკან აძლევს ჰაერს.
ახლა შენ იკითხაე, ჩემო მკითხველო, თუ კი მცენარეს თერთან
შეუძლია მჟებადის დამზადება, მაშ რაღათ ისუნთქავს ჰაერს და რა-
ღათ იტოვებს იქიდან მჟებადსო. საქმე იმაშია, რომ მჟებადის მო-
სამზადებლათ მცენარის სხვა-და-სხვა ნაწილებმა უნდა შრომა გასწი-

ონ, შრომისათვის-კი საქიროა საზრდო და სითბო, აი სწორეთ ამიტომ ისუნთქავს მცენარეც ჰაერიდან მჟებადს; მიღებული მჟებადი უერთდება ფესვებიდან მოტანილ სხვა-და სხვა ნივთიერებას, ჩნდება ამგვარათ ერთი მხრით საზრდო, მეორე მხრით სითბო და ამგვარათ ჰაერიდან მიღებული მჟებადი იხარჯება, ამ დროს-კი თვით მცენარეში თავისუფლდება მჟებადი, რომელიც მცენარისათვის საჭირო აღარ არის; ეს მჟებადი ჰაერს უერთდება და ამით მცენარეების წყალობით ჰაერში მჟებადი გამოუფლევლია. რადგანაც მჟებადი იმდენათ საჭიროა ყველა ცხოველებისთვის და ადამიანისთვისაც, რომ უამისოთ მათ ცხოვრება არ შეუძლიათ, ამიტომ ცხადია, თუ რა დიდ სამსახურს უწევენ მცენარეები ყველა ცხოველებს და მათ შორის ადამიანსაც. რადგანაც ჰაერში ნახშირბადი ბევრია, ასეთი ჰაერი ადამიანისათვის მავნებელია. ჩვენ წინა წერილებიდან ვიცით, რომ მცენარე ჰაერიდან ნახშირბადსაც ისუნთქავს; ამგვარათ მცენარე ერთი მხრით ნახშირბადს აკლის ჰაერს და ასუფთავებს მას, მეორე მხრით აძლევს ჰაერს მჟებადს და ამით აახლებს მას. იქ, სადაც დიდი ტყეებია, ჰაერიც ძალიან სუფთაა, თუ-კი ახლო-მახლოს ქარობიანი ადგილები არ არის, მჟებადი ბლომათ არას და ამიტომ ტყე ფრიად სასარგებლოა ადამიანის ჯანმრთელობისათვის.

მცენარის ზრდისათვის საზრდოს გარდა უპირველეს საჭიროებას შეადგენს აგრეთვე სითბო და სინათლე. თუ ის საკმარის სითბოს და სინათლეს მოკლებულია, მაშინ არა თუ მისი ზრდა, სიცოცხლეც-კი შეუძლებელია. აიღეთ ვარდი; ისეთ ადგილებში, სადაც წამეტანი სიცავე იცავს, ვარდი სრულებით ვერა ხარობს; ქართლში და ზემო იმერეთში ვარდი მხოლოდ გაზაფხულის გასულსა და ზაფხულის დამდეგს გაღიშლება ხოლმე; ქვემო იმერეთში-კი სათბო მეტი და ამიტომაც იქ ვარდი შემოდგომაზე და სულ ზშირათ იან-ვარშიაც-კი იშლება ხოლმე. დათესილი მარცვალი მხოლოდ მაშინ იწყებს გაღოჯვას, როდესაც მიწა გათბება და, გაზაფხულის მზის სხივები გაათბობს თუ არა ჰაერს, გაღოჯვილი მარცვლებიდან იწყებს

მცენარე ზრდას და მწვანეთ აბინდებთან ხოლმე თანდათან ყანე-
ბი. როგორც ნამეტანი სიცოვე წყენს მცენარეს, ისე ნამეტანი სი-
ხეც მისთვის მახარალეებელია, ამიტომ ზომიერ სითბოიანი ქვეყნები
საუკეთესო სამყოფი აღვილია სხვა-და-სხვა მცენარეებისათვის.

რა მნიშვნელობა აქვს სინათლეს ანუ მზის სხივებს მცენარისა-
თვის? სინათლე ხელს უწყობს მცენარის საზრდოობას. ფესვებიდან
მიღებული სხვა-და-სხვა ნივთიერებანი და ჰაერიდან შესუნთქული
ნახშირბადი, რომ ერთმანეთს შეუერთდენ და ამგვართ გაჩნდეს სახა-
მებელი, ზეთი, შაქარი და სხე., რაც მცენარის საზრდოს შეადგენს,
ამისათვის საჭიროა მზის სხივები. მოაკელით მცენარეს მზის შუქი
და მაშინ ის ევლარ მოიმზადებს საზრდოს, მაშასადამე ევლარც
იკოცხლებს დიდხანს. მზის სხივები მხოლოთ დღისით ეგზანება
ქვეყნიერობას, მხოლოთ დღისით სარგებლობს მცენარე მზის სხივე-
ბით; ღამე-კი მცენარე დასვენებულია, ის საზრდოს აღარ ამზადებს,
სამაგიეროთ იზრდება, — სინათლე ისე არ უწყობს ხელს მცენარის
ზრდას, როგორც სიბნელე. ხის ერთი მხარე თუ მუდამ სინათლეზეა
დღისით, მეორე მხარე-კი მუდამ ჩრდილში, დაჩრდილული მხარე
უფრო იზრდება, ვიდრე განათებული და ამიტომ ხეც ბრუნდდება
იზრება იმ მხარისაკენ, რომელიც უფრო სარგებლობდა მზის სინათ-
ლით. ამგვართ სინათლე ხელს უწყობს მცენარის საზრდოობას,
სიბნელე-კი მცენარის ზრდას. რადგანაც საზრდო უმთავრესათ მცე-
ნარის ფოთლებში მზადდება, ამიტომ მზის შუქი ყველაზე უფრო
მცენარის ფოთლებისათვის უნდა იყოს საჭირო; და მართლაც მცე-
ნარის არც ერთ ნაწილს ისე არ უყვარს მზე, როგორც ფოთლებს;
ფოთლები თან დასდევენ მზეს; საითყენაც მზე არის, ფოთლე-
ბიც სწორეთ იქითკენ მიაბრუნებენ ხოლმე თავის ზედა პირს. არ და-
კვირებენხართ ბაღში ახლათ გაფურჩქენილ ვარდის კოკორს? დაღამ-
დება თუ არა, ფურცლები შეიკუმშებიან და ახლათ გადაშლილი
კოკორი ისევე დაიხურება; დილის მზე სტყორცნის თუ არა მას თა.

ვის სხივებს, ფურცლები ისევ შეინძრევიან, გაიშლებიან და ვარდის კოკორიც გაიხსნება, რომ გულში ჩაიკრას მზის სხივები. არიან ისეთი მცენარეებიც, რომელთა ყვავილები მხოლოდ დღე იშლებიან, ღამ-ღამით-კი ისევ იხურებიან; ამ მოვლენას უწოდებენ, მცენარეთა ძილს.

როგორც ადამიანი და სხვა ცხოველები, ისე არც მცენარე იზრდება შეუწყვეტლათ. მცენარის ცხოვრებაში არის ისეთი ხანა, როდესაც ის აღარ იზრდება, რამდენი ხანიც უნდა იცოცხლოს, არამედ გამრავლებას მიჰყოფს ხოლმე ხელს. ზოგიერთი მცენარე, თავის ზრდას რამდენსამე თვეს დაასრულებს ხოლმე, როგორც მაგალითათ პური, სიმინდი, ქერი და სხვ. ზოგიერთი-კი მთელი საუკუნე და მეტიც იზრდება.

მცენარეთა უმეტესი ნაწილი მრავლდება ნაყოფის შემწეობით. გაზაფხულზე, როდესაც მზის სითბო მცენარეში სიცოცხლეს აამოძრავებს, მცენარე ფოთლებით იმოსება და თან პატარა კვირტებს გამოიღებს. კვირტები თანდათან იზრდებიან და მალე ყვავილებათ იქცევიან,—მცენარე ამგვარათ აყვავდება. სხვა-და-სხვა მცენარემ სხვა-და-სხვა ფერის ყვავილი იცას. რამოდენიმე ხნის განმავლობაში ყვავილი იზრდება, შემდეგ მას ფურცლები უჭკნება და შორდება. უფურცლოდ დარჩენილი ყვავილის ძირი დღითი-დღე იზრდება და იქცევა ნაყოფათ. მრავალი მცენარის ნაყოფს ჩვენ საზრდოთ ვხედავთ. ბევრი მცენარის ნაყოფი ადამიანისათვის არა თუ გამოუსადეგარი, მავნებელიც-კი არის. ზოგიერთ ნაყოფში არის კურკა, ზოგში მარცვალი, ზოგში გული და სხვ. მაგალითათ ზღის ნაყოფში, ყურძენში, ატამში და სხვ., არის კურკა, კიტრში, ნესეში და სხვ. არის მარცვალი; კაკალში, თხილში და წაბლში-კი გული. კურკა, მარცვალი და გული რაკი მიწაში ჩაფარდებიან, მიწის სითბო და წყალი ღათ თანდათან გამოაღვიძებს, გაღოჯავს და მათ ალღავს მიწიდან გაზაფხულზე თავს ამოყოფენ შესაფერი მცენარეები.

ქ უ რ დ ი.

ერ ისევ აღრე იყო, როცა რესიკოს მამა გორიდან მოვიდა და სასახლწლო ტკბილეულობა მოიტანა: სხვა-და-სხვა ჯურის კამფეტები ზარკებით, ინდის სურმა, შეინვარი-შაქარი, ქიშმიში, ნუში, თაფლი და სხვა. ეველა ეს ფანჯარასე დააწყო. ამ ფანჯარასთან იდგა რესიკოს საწოლიც. სკალ ახალ-წელიწადი იყო და ეველა ემსადებოდა ბედნიერ დღისათვის. შეძლებული გლეხები ღორებს ფუფქავდენ, სოგი ახლაც აჭყვირებდა ბურჯაკსა.

რესიკოს დედაც გოზინაყისთვის კაკალს ამტვრევდა, რესიკო ნიგოსს არჩევდა, უღლებს ჭყრიდა. სან-და-სან ზირშიაც ჩაანარებდა სოლმე.

— დედი, სომ არ გამიჯავრდები, რომ ეს ცოტა შავი ნიგოსები შევჭამო სოლმე.

— მიირთვი, შვილო, მიირთვი, ბევრი-კი არა ჭამო, თორემ ევლს დაგწვავს და დაგახველებს.

გასარებული იყო რესიკო. სულ ახალ-ახალი ტანისამოსი და წაღები ჭქონდა ამისთვის დედას შენახული. ი

დიდრონი კამფეტოც ამისი იყო, ზარკიდან რო კონსტანტინე
ეშვირს ფოჩები, თითქო რესიკოს აჯავრებსო.

— რა იქნება, რომ ის კამფეტი დღესვე ვნახო, ერთი
რაფერი, იმ ჭრელ ქაღალდს ქვეშ, ან რა გემოსია. სვალ
სო სსვებოც მომილოცვენ.

— დედი, არ იქნება, რომ ერთი დიდი კამფეტი ამო-
ვიღო და გაუფუცუნა, ვნახო და მერე ისევ შევასვიო?

— არა, შვილო, როგორ იქნება, მოითმინე ამაღამაც
და სვალ აქ არ იქნება.

ამ დროს ტაუით გოზინაუს საამურათ გაჰქონდა შიშინ-
ნი და ტკაც-ტკუცი. რესიკოს დაშვარი თაფლის და ნიგე-
ზის სუნი ცსკირის ნესტოებში უღიტინებდა.

საქმათ გოზინაუი ჭამა რესიკომ, ტაუა მოფსიკა და
გოზინაუიან თეფშებს შეცეიებული გვერდები უციცქნა.

ძანც იმ კამფეტის ჯავრი არ მოეძვა, სედ რომ ფე-
რადი წამლებით დასატული ზატარა ბიჭი შემოღრეჭოდა.

— დაიძინე, გენაცვალოს, დედა, დაიძინე, სვალ ადრე
უნდა ადგეთ, რომ ადრე ადგომა დაგვეკვებოს.

ცოტა სნის შემდეგ კამფეტის ახლო ტანტსე სვრინავ-
და ჩვენი რესიკო და სისძარში სულ ჩურჩხელები, გოზინ-
ნაუი და ის დიდი კამფეტი ელანდებოდენ.

— აბა, თუ კაი ბიჭი ხარ, მობძანდი რაღაც რესიკო
ხარ, უძახის დიდი კამფეტი და თან მუშტს უღერებს, ისეთს
ჩაგცხებ კბილებში, რომ სულ ჩაგამტვრიო!

— მობძანდი, რაღა, უგდებს ენას კამფეტი და დასცი-
 ნის. აბა, თუ კაი ბიჭი ხარ!

უჰ, რამოდენა გასრდილა კამფეტი. რა ვვითელი თმა
 ასხია, რა ცისვერი თვალები აქვს! რა კონტა წაღები აც-
 ვია და მშვენიერი ხალათი!

— მაგას ვერც-კი მოვერევი, ფიქრობს რესიკო. სჯობს
 ჩუმათ ვიყო. რესიკო ჩუმათ არის, მაგრამ ხალხი ირვევა,
 აგერ ახალწლის მოსალაოცათ მოდიან; ნაცნობი, უცნობი,
 ბავშვები.

დიდ კამფეტსაც ამხანაგები მოსვლია. სოგი მოგრძო
 კამფეტი ამომძვრალა და თეფშსე წამოწოლილა, სოგი სულ
 გაუფუცქვნიათ, ერთიბეწო ქაღალდი აღარ ახვევია, სოგი მქ-
 რის კუჭალსა *) ჭეკავს.

ვერიან, ივინიან, აფსაკუნებენ. აგერ დაჭტაცქს სელი
 ბიჭებმა კამფეტებს და დაუწეეს ჭამა. სოგი ფუცქვის კვნეტს,
 სულ სრამა-სრუმი უდგიათ.

როცა რესიკოს გამოეღვიძა, ოთახში სანათი ძლივს-და
 ბუუტავდა. ვველას ეძინა. კარგა ხანს იფშენეტდა თვალებს,
 ეძებდა სინძარში ნანახ ხალხს, მაგრამ არსად არავინ იყო.
 ბუნართან კატა კრუტუნებდა. დედასაც იქვე ახლო ეძინა.
 რესიკომ ჯერ დააზირა დედისთვის დაემხნა, იფიქრა: ახლა

*) კუჭალი — პატარა ქაღის კვერია.

დრო იქნება აბრამიანით სახლს შემოუაროს მამა-ჩემსა და დაგვებროსო, მაგრამ ამ დროს თავის კვერდზე დალაგებული ჰარკები მოაგონდა.

— რა უმაჯს, რო ვნახო, სანამ გაუდვიძნიათ, რა ჯურის სილია? ქურდობა სომ არ იქნება, რო დამეკვებოს. მერე ასე ასლო აწევია.

წამოჯდა რესიკო ლოგინში. ჯერ უური დაუგდო, — დამე იყო და თუძკა სანთელი ერთო, მანც როგორღაც ეძინოდა. შიგნითი ოთახიდან თაგვების ფსაკა-ფსუკი ისმოდა. შკაფს უკან რაღაც ღრღნიდა, სოფელში ძაღლები ჭეუფდენ და ერთი განგაში ეღვათ. თვით რესიკოს უურებმაც რაღაც ბურბური დაიწვეს. რესიკო ისევ ლოგინში ჩაწვა, ჰირი ჰარკებისკენ ჭქნა. თავსე საბანი წაისურა და მხოლოთ ცალი თვალი იჩინა.

ბევრჯერ დასუჭა თვალი, მაგრამ ის დიდ კამფეტინი ჰარკი მოსვენებას არ აძლევდა. თითქო ჯიბრზე იქვე თვალ წინ ედო.

დასძლია ბოლოს შიშსაც, სირცხვილსაც და ნელა-ნელა ადგა ჩვენი რესიკო. ნელა-ნელა მიუახლოვდა ჰარკს და ჯერ ერთში ჩაყო სელი. — რა ტკბილი იყო ის ინდის სურმა! ბევრის შეჭმა-კი არ შეიძლება — დედა გაიგებს.

მერე მეორე ნახა. ბოლოს კამფეტების ჰარკშიაც ჩაანბრა სელი. ის იყო, უნდა დიდი კამფეტი ამოეთრია, რომ

უცებ რადაცამ გაიფანთხალა, ეცა ზერანგის სახელოში რე-
 სიკოს და გაქანდა იღლიისკენ.

— ვაძიე, მიშველეთო! ერთი-კი დაიუვირა რესიკომ და
 ღრიალით ლოგინსე გაიშლართა. იმის უვირილსე საწყალი
 დედა ფეთიანივით წამოვარდა. გულგსეთქილი მივარდა რე-
 სიკოს და გულში მიიკრა. სან წყალი დასსეს, სან ძმარი,
 როგორც იყო, ძლივს მოასულიერეს.

თურმე თავის მიეგნო დიდი კამფეტის ფიჩებისთვის,
 თავის საბუდრისთვის ძალიან მოსწონებოდა და როცა იმას
 ფრცქვნიდა, რესიკომაც მაშინ ჩაეო სელი. მეორე დღეს
 დიდ კამფეტს ვერც-კი შესედა ჩვენმა ქურდმა.

თ. რაზიკაშვილი.

პატარა ამბავი.

(ი. მარბლის სასმობრათ)

ვითხარ ძიავ: მამა ჩენი
სად წავიდა და ან როდის,
რომ არსად სჩანს ამოდენს ხანა?
დაკვივიწყა და არ მოდის! ..

დედა ამბობს: მაშინ გეტყვით,
თუ არ გატეხთ მის ანდერძსო
და ქვეყნის ვალს აასრულებთ,
თქვენ წილ-ხედრს და თქვენ — თქვენ კერძსო.

რა ვალია, ქვეყნის ვალი
და ანდერძი ჩენი მამის?
ამ თავითვე გესურს შეტყობა
შენგან ძავე მხოლოდ ამის.

ასე სთხოვედნ ერთხელ სტუჰარს,
ორი და-ძმა პაწაწინა
და მათ გამგონ მოხუცებულს,
თვალთ ცრემლები მოუდინა.

ოხერით უთხრა: ეჰ რა გითხრათ!
 ჯერ აღრეა ხომ თქვენთვის ეს,
 მისი ქვევა მისი ღვაწლი
 დიდებმაც რომ ვერ გაიგეს?!

—
 მაკრამ გეტყვით: მუშა იყო,
 ქვეყნის მუშა, სამსხვერპლოთ მზა
 და სიწმინდით გაიარა
 ამ ცხოვრების მან მოკლე გზა.

—
 მართლის მთქმელი, მართლის მქნელი,
 გულ—კეთილი, ენა—მწარე!..
 საპირადლოთ არ ჰყოლია
 არც მტერი და არც მოყვარე!..

—
 საზოგადოს მიმდევარი,
 იფიწყებდა კერძოს ხშირათ;
 ქვეყნის ღვინი ღვინად უჩნდა,
 ქვეყნის ჭირი სჭირდა ჭირათ.

—
 ერთხელ მითხრა: ცოლსა და შვილს
 მოვეკიდე იმ განზრახვით,
 რომ გავმაგრდე გასაჭირში
 ალერსით და მათი ნახვით“.

—
 და ხომ ხედავ, მადლობა ღმერთს,
 ამისრულდა ეს სურვილი,
 რალას მიზამს გარეთ მწარე,
 თუ შინ მგლის რამე ტკბილი?

ასე გრძნობდა ვით მოღვაწე
უძლეველათ თავის მგონი,
მაგრამ, ვაი რომ სულ სხვაა
ქვეყნის წესი და კანონი.

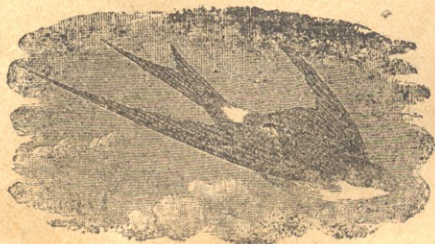
უსამართლო, უკუღმა-თი
რაც არ სურს, არ გაიგნებს!..
ან სულ გასრესს მის მეურჩეს
და ან პოლოს დაიმონებს.

მამა თქვენსაც ეს ხედა წილათ
იმ უსწორო ბრძოლა ომში
და ნიშანში ამოიღეს,
უსამართლოთ თვისეე ტომში.

„არ ყოფნა სჯობს მაშინ ყოფნას
როცა შეფობს მრუდე ძალა!“
ასე სთქვა და ცხოვრებას სულ
მოეშორა მოეცალა.

მაგრამ როგორ ჯერ არ ვ-ციტ!
მეტი რომ ვსთქვათ არ გვაქვს ნება!
ჯერ ეს იყოს, რაც გითხარით,
და მერე კი სხვაც იქნება.

აჭკვი.

უაღვას

ახალ-წლის საჩუქარი.

აღვას დედან მართან ჩვეულებათ ქქონ-
 და, ეოველ ახალ-წელიწადს თავის
 შვილებს რაიმე საჩუქარს უყიდიდა
 ხოლმე და ახალ-წლის დილით, რო-
 ცა ემაწვილები ადგებოდენ, პირს
 დაიბანდენ, სატის წინ პირჯვარს დაიწერდენ და მშობლებს
 აკოცებდენ, მაშინ აიღებდა და სათითაოთ დაურიგებდა თა-
 ვის საუვარელ შვილებს. ამიტომაც ემაწვილები ეოველ წელს
 მოუთმენლათ მოელოდენ ამ ბედნიერ დღეს და ცდილობ-
 დენ წინათვე მიმსკდარიყვენ, ვის რას უყიდიდა დედა. მათ
 გოსინაყი, ჩურჩხელები, კამოეტები, ვაშლები და სხვა ტკბი-
 ლეულები ისე არ უსაროდათ, როგორც დედის საჩუქარი.

პატარა შალვას ექვსი წელიწადი შეუსრულდა და მეშვი-
 დეში ჩადგა. ქართული ანბანების გამოცნობა დიდი მოძრა-
 ვი ასოების საშუალებით აწავალა მას დედამ, მაგრამ ასლა

დრო იყო, უფრო წესიერათ ესწავლებია წერა-კითხვა. ამიტომ მართას წინათვე ჰქონდა მოსასრებელი, რა საჩუქარი უნდა ეეიდნა შალვასათვის.

დგდა რომ ბასრიდან დაბრუნდა ახალ-წლის წინა დღეს და საჩუქრები მოიტანა ქაღალდებში შეხვეული, შალვა მივარდა, მოესვია მას, დაუწყო კოცნა და ესკეწებოდა, მახვინე რა მამიტანეო. მაგრამ დედამ ცივი უარი უთხრა და ეკვლაფერი სკიკრძი შეინახა. შალვა ძლიერ გაიბუტა, მაგრამ მეტი ჩარა არ ჰქონდა, დილაძდის უნდა მოეთმინა.

საღამოსე ბავშვები მაინც ცდილობდენ, თვითონ გამოეცნოთ თავ-თავისი საჩუქრები და ხან რას ასახელებდენ, ხან რას. შალვასაც გულში ჩაჭევა ეს სურვილი და მოსვენებას არ აძლედა: რა არ წარმოიდგინა მისმა ბავშურმა ოცნებამ. მიღშიაც-გი ბევრი რამ მოეჩვენა: ნახა, ვითომც, დედას ჰატარა თოფი ეეიდნა მისთვის, რომელსაც იგი ჩიტებს უმიწნებდა და მოსვენებას არ აძლედა; მოესმანა აგრეთვე შეკასმული თეთრი სათამაშო ცხენი, რომელსაც სურვსე ასტებოდა; ამას მოჭევა ჰატარა ეტლი, რომლითაც ქუჩაში დასწივინებდა. მესობლის ბავშვებსაც თავი მოეწონათ, შურით უფურებდენ და ესკეწებოდენ, ჩვენც გვასეირნეო. ასეთ სიხშირებში გაატარა ჰატარა შალვამ მთელი ღამე.

გათენდა ახალი-წელიწადიც. ემაწვილები ადრე აღგენ, საჩქაროთ მოემსადენ და ერთათ გავიდენ მეორე ოთახში

მშობლებთან. აქ მათ სასიამოვნო სურათი დასკდათ: დიდი
 მაგიდა სავსე იყო სსკა-და-სსკა ტუბილეულობით. მშობლებ-
 მა გადაგოცნეს სეკარელი შვილები და დაბერეს. შალვა
 ცქერათ გადაიქცა, რაღაც მოუთმენლობა ეტყობოდა. მშობ-
 ლები სიამოვნებით უუურებდენ მის ცნობის-მოკვარეობას
 და ერთმანეთს უცინოდენ. დედა მივიდა სეკერთან და ვა-
 დო. ემაწვილები გარს შემოესვიენ. ზირველათ მან ამოიღო
 უგრად ქალაღში ვახვეული წიგნი, მოაძორო ქალაღი და
 მისცა შალვას. მშენიერ ედიან წიგნსე ჰატარა ჩიტი იყო
 დასატული და ხემოდან მოსრდილი ასოებით ეწერა: «დედა-
 ენა». შალვას სინარულს სასღვარო არა ჰქონდა.

• წყალტუბელი.

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი.

(წამოდგენილი ალ. შიუკაშვილისაგან)

ახალ წლის დღეს დეჯექ მეფეთ,
ერთ წელიწადს მამცეს ვადა.
ყველას მოსწონს ეს ამბავი,
თითქმის მეც-კი გამეხარდა.
თითო ტყავი შემომამძრეს
რაც-კი ღმერთმა დღე დაჰბადა,
მაგრამ მაინც არ გაეშიშვლდი;
(კადევ მქონდა ცოტამატა)
პანღური მაშინ მიჭირეს,
ბადაღი რომ გამოცხადდა.

ანბანის უხმო ახოთი
იწყება ჩემი სახელი;

ბოლო—ხოცვა ხალხისა,
 ძრწუნდება მისი მნახველი;
 მრთელს — ნადირს-კი მინდვრათ ნახავ,
 თუ არაბეთში წახველი.

არითმეტიკული ამოცანა.

სოფლეღმა ქალაქში წაიღო გასასყიდათ ოც და-ათი კომში და თვითეული სამი კომში კაპეიკათ უნდა გაეყიდნა. გზაში სოფლეღს შემოხვდა მეზობელი, რომელმაც ოც-და-ათი კომში გარდასცა და სთხოვა, ორი კომში კაპეიკათ გაეყიდნა. სოფლეღმა გამოიანგარიშა, რომ საკუთარ კომშებში მას უნდა აეღო ორი შაური, ხოლო მეზობლის მიერ გატანებულში-კი სამი შაური, და ამ რიგათ საერთოთ ყველა კომშები ხუთ შაურათ უნდა გაეყიდნა. მისდა მაგიერათ რომ საკუთარი კომშები და მეზობლის მიერ გამოტანილი თვის თვისათ გაეყიდნა, სოფლეღმა ერთიანათ გაყიდა ყველა კომშები და თვითეულ ხუთ კომშში ორ-ორი კაპეიკი აიღო. რადგანაც 60 კომში 12 ხუთეულია, ამიტომ სოფლეღმა ყველა გაყიდულ კომშებში 24 კაპ. აიღო 25 კაპეიკის მაგიერათ. სოფლეღმა ტყუილათ თავი იტეხა გამოეცნო, რისთვის დააკლდა ერთი კაპეიკი, მაგრამ ეერას გახდა. შეიძლება ჩვენი პაწია მკითხველები დაეხმარონ საწყალ სოფლეღს და მოაძებნინონ ეს დანაკლისი კაპეიკი?

ვინც „ჭკაჭილის“ ხელას მომწერი ბეში ამ კიახეაზე უყვეთეს პასუხს მოგეცემს, რედაქცია საჩუქრათ გაუგზავნის ეკ. გაბაშვილის „საყმაწვილო მოთხრობებს“ კარგის ყდით.

შ ა რ ა დ ა.

(წარმოდგენილი კოტე სესნიაშვილისაგან).

უბირი დედის და მამის შვილი
 ღარიბ მშობლებში ის აღიზარდა,
 ღეთის სიყვარულში გულის სიმტკიცით
 მას თვის ტოლებში არაფერ ჰგენდა.
 იგი სცნოვრობდა მშობლების სახლში
 ეიღრე თორმეტის წლის გახდებოდა;
 და შემდეგ რაკი წამოიზარდა,
 გულს ღეთისა რწმენა ენერგებოდა;
 რაც დრო მირბოდა იმითი პატარას
 ღეთის სიყვარული უღვივებოდა,
 ურჩევედა სხვასაც, ქრისტე ეწამათ
 და მითი ნათელს ეღირსებოდა.
 მართლაც ბოლოს დროს ნათელი ჰქონა
 თავის წალ ხდომილს მთელ საქეთოში
 და აღადგინა ღეთის სიყვარული,
 საშვილიშვილოთ საქართველოში.

სახუქრის მისაღები კითხვა.

ვინ დააარსა ქალაქი თბილისი და რათ დაურქმევიათ „თბილისი“?

ვინც „ჯეჯილი“-ს ხელის მომწერი ბავში ამ კითხვაზე საუ-
 კეთესო პასუხს წარმოადგენს, მას სახუქრათ გაეზანება რედაქციი-
 საგან აღბომი „ბუნება სურათებში“ და თვით წერილი-კი „ჯეჯილი-
 ში“ დაიბეჭდება.

რებუსი

(წარმოდგენილი ქუთაისის სათავადაზნაურო სკოლის მოწაფე ვ. იაშვილისაგან).

ყაყა

მ, უ

აბ

ბ

ყაყ

ს, ლ

ჩინეთში
შესანიშნავი
მოსაეალი
რა არის?

ჩ

ვაი

კა

ს

მომღერ-
ლებს
რას
უქებენ?

ხეხ

ლ

აუღიდა
აღიდა

ვახ

,

რ

22

კოლის
მული.

კაა

ი

- 37 -

ზ, ბ, უ
- ე - ა

1/12
წლისა

თვ

, ი ს,

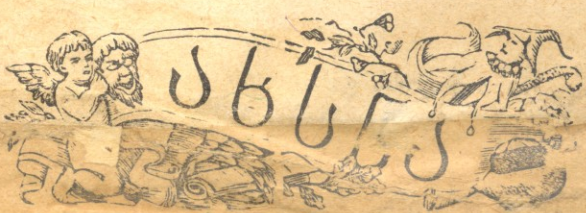

აი

ბ
, ა
ბ
ს

ს, მ
ქაის

№ XII გამოცანებისა.

აკროსტიხი: ილია ხონელი (ბახტაძე.)

გამოცანები: 1) მატარებელი, 2) ნალ. ლურსმნები, 3) აახ-
ლის კარები, 4) ეკლიანი ვარდი.

შარადა: 1) ფარაონი. 2) რცხილაძე.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუმ.-წეკეთლისა.

მიიღება ხალის მოწერა 1902 წლისათვის

საპოლიტიკო, სამეცნიერო და სალიტერატურო

ნახატებიანი გაზეთი

„ბ მ ა ლ ი“

(წელიწადი მკათე)

გამოვა 1902 წელსაც ყოველ კვირა დღეს, ერთიდან სამ თაბახმდე.

წლის განაელობაში „კვალი“ დაიბეჭდება მეცხრამეტე საუკუნის მოღვაწეთა სურათები (ევროპის, რუსეთის და ჩვენის) მათი ბიოგრაფიებით. განსაკუთრებული ყურადღება მიექცევა ქართველ მოღვაწეებს.

გაზეთი წლიურათ ღირს თფილისში 7 მან., თფილისს გარეთ 8 მან., ნახევარი წლით თფილისში 3 მ. 50 კ., თფილისს გარეთ 4 მან., ხოლო სამი თვით 2 მან. თითო ნომერი სამი შაური. აღრესის გამოცვლა თფილისს გარეთ ღირს ორი აბაზი.

ბელის მომწერლებს შეუძლიათ წლის ფული ნაწილათ შემოიტანონ.

ბელის მოწერა მიიღება: თფილისში, წერა-კითხვის საზოგადოების კანცელარიაში (სახალის ქუჩა, სათავად-აზნაურო ქარვანსლა), რკინის გზის სადგურზე—პირველი კლასის ბუფეტში ესტ. ჩხარტიშვილთან და თვით „კვალის“ რედაქციაში, თეატრის ქუჩა, № 12.

ქუთაისში: მიტროფანე ლალიძესთან და ე. ბეჟანეშვილის წიგნის მაღაზიაში; ბათუმში კ. თავართქილაძის წიგნის მაღაზიაში და სახალხო უფასო სამკითხველოში: ოზურგეთში და ახალ სენაკში კ. თავართქილაძის წიგნის მაღაზიებში; ქიათურაში კალისტრატე ჭიჭინაძესთან და ბერიძესთან; ყვირილაში ივანე არდიშვილთან. დაბახონში—სახალხო სამკითხველოში.